

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1869

Vita S. Bercharii Abbatis Dervensis Et Martyris Auctore Adsone, Abbate
Dervensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67915)

AUCTORE
J. V. H.

qui ad dictos Sanctos eorumque sacras Reliquias recurrent, nihil juris quod sancta Ecclesia concedit, depereat, quoties vera et rationabili devotione ad Sanctos eorumque Reliquias confugiunt; permisimus et per praesentes permittimus, ut omnes Reliquias, quarum mentio fit in praesenti processu verbali, porro exponantur venerationi publicae; et volumus ut nullo umquam tempore, nulloque praetextu fraudentur honore illis debito. Insuper, ut idem cultus extendi et sufficere possit pietati fidelium, qui eum in suam ecclesiam inducere vellent, per praesentes concedimus D. Drion hodierno curato dictae parochiae, quotiescumque alicui personae aut ecclesiae utile judicaverit, facultatem extrahendi particulas dictarum Reliquiarum, ast una dumtaxat vice in praesenti rerum adjuncto; non intendentes concedere eidem jus aliquod ordinarium, imo e contrario volentes, ut non possit authenticas litteras tradere de iisdem Reliquiis, quin specialem faciat mentionem se non extraxisse, nec potuisse extrahere, nisi vi specialis et transitoriae facultatis, quam eidem fecimus per praesentes: ita tamen, ut si utile iudicaverit, possit eandem facultatem petere a nobis aut successoribus nostris. Apographa singularum authenticarum litterarum affiguntur tum dicto processui verbali et includuntur in unaquaque theca. Datum Lingonis sub signo, sigilloque nostro, et sub signo secretarii nostri die xxiii Octobris m̄dcccxxxix. Signatum erat: † G. P. Episcopus Lingonensis. De mandato, Rieuset.

B

itemque anno
1858.

106 Confirmavit citatum diploma praedecessoris sui hodiernus episcopus Lingonensis Illustrissimus ac Reverendissimus D. Petrus Ludovicus Parisi, litteris sequentibus: Nos Episcopus Lingonensis in actu visitationis parochiae Dervensis, visa recognitione SS. Reliquiarum in ecclesia dictae parochiae asservatarum, facta per unum e praedecessoribus nostris; inventa quoque in thecis, in quibus ossa sacra deponi curaverat, magna parte eorum, de quibus mentio fit in processu verbali, qui instrumento dictae recognitionis praefigitur; sigillo nostro munivimus I. magnum scrinium ligneum cum vitro in antica facie, expositum supra altare in xysto (galerie) sanctuarii; II. Duo scrinia minora, ante et retro vitro munita; et ordinarie recondita intra altare B. Mariae Virginis. Confirmamus et prorogamus concessam a dicto praedecessore nostro licentiam exponendi dictas Reliquias venerationi fidelium. Datum Dervo monasterio XXI Maji m̄dcccxxxviii. P. L. Episc. Lingonensis. Haec omnia instrumenta concordare cum suis originalibus attestatur die xii Februarii 1842 J. P. Gérard Curatus in Dervo monasterio.

C

Status hodiernus
canonici Dervensis.

107 Magnificum olim Dervense monasterium tempore turbationis Gallicae ad duas tertias partes destructum est, quae vero post vastationem superstes remansit hodie stabulum est eorum admissariorum (Haras). Felicior fuit sors ecclesiae abbatialis sub SS. Apostolorum Petri et Pauli invocatione dedicatae: scilicet, eodem tempore destructa parochiali ecclesia sub titulo S. Remigii, parochiani abbatialem emerunt, qua hodie utuntur sub patrocinio SS. Remigii et Bercharii. Licet tandem coronidis loco completam facere Dervensium abbatum seriem, qualem exhibet Gallia Christiana (a): Claudium Antonium de Choiseul-Baupré excepti Antonius de Lastic, episcopus Convenarum; sed paucis post mensibus mortuo successit Antonius Eleonor Leo le Clerc

(a) T. IX, c. 909 et seqq.

de Juigné anno 1781, translatus a sede Catalaunensi ad Parisiensem archiepiscopatum. Seriem abbatum claudit Anna Antonius Julius de Clermont-Tonnerre, et ipse Catalaunensis episcopus consecratus anno 1782, dein, renovato Ecclesiarum ordine et statu, archiepiscopus Tolosanus et S. R. E. Cardinalis.

D

VITA S. BERCHARII

ABBATIS DERVENSIS ET MARTYRIS

AUCTORE ADSONE, ABBATE DERVENSI.

Ex editione Nicolai Camuzati in Promptuario Ecclesiae Tricassinae, et Joannis Mabillon in Actis SS. Ordinis S. Benedicti; collata cum codice Aquicinctino.

PROLOGUS.

E

Cum gloriosas virorum illustrium palmas, ac praemia meritorum, sancta per orbem et universalis competentis obsequii functionibus sollemniter persolvat passim mater Ecclesia Catholica; nos quoque pro infructuosi ignavia silentii multandos fore arbitror, si gesta ejus lateant, cujus specialiter apud nos et virtutum exuberat copia, et sanctae institutionis refulgent incrementa: praecipue cum facta praecedentium, salutis sit materies ad memoriam relata posterorum. Actus igitur ac laborum certamina B. Bercharii abbatis et Martyris gloriosi summam perstringere cupientes, tanto difficilium hanc narrandi materiam sumimus, quanto ad explicandam hujus operis magnitudinem nos impares esse sentimus; sed non est illi difficile elinguem in verba resolvere, quem constat muta etiam elementa consonis vocibus sollemniter praedicare. Ea itaque prosequi intendimus, quae vel ab ipso domestico sanctissimoque ejus collegio notata claruerunt, vel postea divino beneficio ipsius compensata meritis, aetati nostrae perferri * potuerunt.

Cur Adso
hanc vitam
conscripserit.* profertur A.
C.

F

LIBER PRIMUS.

CAPUT I. S. Bercharii ortus, prima institutio apud parentes et S. Nivardum: monachus Lucovii.

Prioris monumenta temporis pagum Aquitanicum ortus ejus tradidere ac generis fuisse exordium. Parentes ejus vita venerabiles et valde religiosi in vita sua, exteriore affluentia rerum non mediocriter decorati *, et (quod longe est excellentius) quodam singulari innocentiae ac inter suos felicitum proventuum privilegio insigniti; qui cum conjugalibus pudicitiae jura fidei integritate servarent, commodis temporalibus praecellentes, divinarum tamen operam pia intentione studio * perflagrantes, supernae dispositione clementiae tantam ac talem meruerunt sobolem accipere, cujus institutione et meritis in coelestibus castris niveas * militantium innumerabilis multitudo bonorum fructuum palmas perferret, et multiplex antiqui deceptoris versutia, ablatis

S. Bercharius
Aquitanus,* locupletati
A. C.* studioque
A. C.

* nivea A. C.

fidelium

A fidelium animarum spoliis, deperiret. Quod facile est deprehendere, si quis altioribus abstinens, hæc pauca in consequentibus dignetur advertere. Cui videlicet ex matris utero cum divini jam tunc sanctificatione muneris in luce prodeunti, more Aquitanico Bererum * a parentibus inditum constat fuisse vocabulum, tamquam ab ipso jam nascendi exordio bonæ hereditatis herum.

B 2 Eo tempore Francorum imperium rege Childerico * a felicissime disponente, viro quidem rebus bellicis potentissimo, circa * ecclesiarum autem Dei cultum devotissimo, B. pontifex Nivardus b sanctitatis ac religionis magnitudine toto Francorum orbe famosissimus, apostolica auctoritate cœlestem in terris vitam agens, sanctæ Remorum præsidebat Ecclesiæ. Qui, quia esset plenus auctoritatis et gratiæ, cum peteretur quoque diversas terrarum vel nationum tam pro vitæ merito, quam etiam doctrinæ affluentis eloquio, partes invisere, fines Aquitaniam aliquando contigit expetisse, atque ad illud usque prædium traditur pervenisse, in quo viri Dei parentes videbantur propria statione recedisse. Nam inter cetera quæ ex dote supernæ dispensationis hic vir sanctus acceperat, non mediocribus quoque paternæ hereditatis titulis a progenitoribus temporaliter etiam certum * est floruisse, quod videlicet, si quis diligenter velit, in promptu est agnoscere, cum pone usque ad hæc nostra tempora ejus juris villas et prædia tam ultra Liguriam, ubi Diseias c dicitur, quam etiam intra fines Aquitaniam constituta, hi qui sibi in monasterii sui regimine probantur successisse, per longa temporum curricula jure quieto visi sunt possedisse. Sed ingruentium causa malorum, partim negligentia torpentium, partim etiam crudeli perversarum infestatione gentium videntur amissa, quæ quondam monachorum fuerant usibus attributa.

C 3 Sed, ut ad id quod cœpimus exsequendum redeamus, cum prædictus pontifex sanctus, a viri Dei parentibus debitæ venerationis liberalitate, ut par erat, officiosissime susceptus, quandam * futuræ habitudinis speciem miraretur in puero boni operis candidato, divino instinctu sacris mysteriis eum applicandum esse præcensuit. Hac itaque sanctissimi pontificis auctoritate animati devotissimi genitores, infra teneros annos exactæ infantiam, temporis opportunitatem * nacti *, litteratoriæ * professionis salutaribus disciplinis mox mancipandum esse decernunt; in quo præeunte supernæ illustrationis munere *, cum sacræ institutionis instantia spiritualium etiam donorum fulserunt incrementa. Qui scilicet non otiose passus illa de lucidissimo litterarum fonte commercia sub ætatis teneræ crepundiis ardentius aggregare, quibus postea in virile robur adsurgens, et sibi et aliis ad mensuram Dominicæ dispensationis potuisset prodese. Ita jam tunc puerilis inconstantiam motus, quibus sæpe illa ætas labilis et fluxa resolvitur, rigore virtutis ingenitæ et moderaminis justis componens honestate, ut præter hæc, quibus addictus * fuerat litterarum conamina; nil in se aliud residere pateretur, nisi forte dum aut opera pietatis ageret, aut certe, prout natura concesserit, sacris orationum exercitiis devotius insudaret.

4 Igitur dum * puer sanctæ indolis, tam scientia quam virtute animi cœvovos suos brevi præcederet, atque paulatim bonæ intentionis primordiis ad cœlestis militiæ perfectius tirocinium decrevisset intendere; supernæ vitæ æstuantis animi desiderio cœpit altius adspirare, terrenarum rerum contemptu sufficiens, atque ea, quæ ad virtutum incrementa respiciunt, perennis intuitu gloriæ totis nisibus attentans *, æterna præ oculis indefessa * constituere, peritura manentibus compensare, diversis afflictionum generibus affectionum carnalium molimina coartare, atque adolescentiæ gressus, divini amoris virtute roborare. Spretis deinde propinquorum et patriæ retinaculis, diligenter replicans, quia qui novæ conversationis rudimenta suscipiunt, tamquam peregrinos et advenas non cives suos mundus adspiciat *; præfatum Sanctissimum Nivardum Remorum pontificem flagrat ardore * expetendi. Qui, sicut diximus, apostolicæ institutionis prærogativa suffultus, nobilitatis honore clarissimus, variis virtutum generibus adornatus, inter Francorum proceres primus in aula regis, vita et conversatione dignissimus fulgebat.

5 Per id temporis ea civitas Sanctorum stipata cohortibus, et licet inter militares alas sub principe suo Childerico, capiti tamen suo consona, divini amore cultus urbs populosa spirabat. Hujus itaque tantæ opinionis gratia provocatus felix adolescens Bercharius, ecclesiasticis sacramentis, fide, habitu et actu aptissimus, cum illo beato sene, cui jam pridem dictum a Domino fuerat: Egrederere de terra et de cogitatione tua, et veni in terram quam monstravero tibi, et faciam te crescere in gentem magnam, * fidem participans et meritum, cognationem relinquens et patriam, post longi laboris excursum, fines ingreditur Franciæ, futurus cum S. Nivardo pontifice civis * felicissimus (ut patulum est in sequentibus deprehendere) sanctæ Remensis Ecclesiæ, in augmentum videlicet operationis divinæ, quam Domini omnipotentia Redemptoris in lucrandis fidelium animarum quæstibus per hos duos synergos * felicissimos præordinaverat adimplere.

6 Hic igitur beatus pontifex, ut semper optaverat, tali ac tanto suppare adepto d, quoniam ipse exterioribus tractandæ reipublicæ fuerat negotiis implicatus, regiæ dispositionis consiliis et actibus frequenter interesse, pontificalis providentiæ pondus volens nolensve cœlesti ordinatione perferre, ministerium sibi injunctum, tum publice tum privatim increpando, arguendo, obsecrando, ut perfectus agricola, sedulus exerce- re, gaudio replebatur non modico, familiari potitus adjutore atque in divinis operibus devotissimo consorte. Quapropter cupiens eum undecumque perfectius erudiri, sanctoribus ac religiosioribus divinæ scientiæ viris, quos sibi undique collata familiaritate addiderat, copulandum esse constituit, ut videlicet plurimorum instituentium auctoritate disceret, quod postmodum plurimis ministraret. Inter quos tunc temporis in regis Francorum aula præpollentis beatissimi Remaci e, procuratoris quidem sacri scrinii palatii, prudentiæ et sanctitatis titulis commendata ubique excreverat opinio veneranda; qui scilicet vir inclytus, Confessor postmodum Domini gloriosus, multis signorum virtutibus approbatus, placidus cunctis, benignus universis, in prosperitate modestus, in adversis patientissimus, vita laudabilis, eloquio affabilis, sic temporalia cautus exhibebat, ut æterna semper ab oculis non averteret.

7 Hujus talis ac tanti viri sacri institutionibus *, hinc Luxovii i, reore superni nectaris illustrandum B. Bercharius, nutu prædicti pontificis, se maluit pro tempore ire copulatum, ut in quo perfectam doctrinæ scientiam intellexerat, ipse quoque per hunc ætatis suæ ac morum imbecillitati consulens, non

AUCTORE
ADSONE.

* acceptans
A. C.
* addit cœpit
A. C.

* se esse pro
certo aspiciant
A. C.
* amore A. C.

Remos per-
git,

E

* Genes. cap.
xii v. 1 et 2.

* pater A. C.

* proceres A.
C.
a quo eru-
diendus Re-
maclo tradi-
tur;

d

F

e

hinc Luxo-
vii i
* pio consor-
tio A. C.

tam

AUCTORE ADSONE. tam scientiæ, quam sanctæ puritatis commercia reportaret. Interea cum beati viri justus adolescens per aliquod tempus magisterio frueretur, et cœlestis pro viribus prælibasset haustum sapientiæ, Luxoviense monasterium accepto tulit expetere, quoniam B. Columbani districtis commendata regulis, ad se perlata fuerat fama religionis. Erat enim eo tempore in cunctis Galliarum partibus hoc cœnobium cum in multimodis rerum possessionibus, tum etiam divinæ venerationis cultibus nomen singulare habens, quod illic et districtior institutio, et studium sapientiæ plenius haberetur: quem videlicet miræ spectationis * locum idem B. Columbanus pater in vasta Vosagi eremo a fundamentis construxerat, inventis antiquissimi operis ædificiis cum aquis naturæ ferventibus e terræ venis ultro prodeuntibus, ubi et ipse postmodum, aggregato fidelium numero sexcentorum ferme monachorum rector exstitit, longoque tempore eidem monasterio nobilissime præfuit, multisque miraculorum signis in eodem loco claruit, donec Brunehildis *f* regina impiissima, eo quod duos filios suos quos ex adulterino Theodorici nefandi regis, filii videlicet regis Sigeberti, conjugio susceperat, suo colloquio et benedictione indignos judicasset, ab eo loco, instinctu diabolico, proturbavit. Qui non sine magno mœnore et luctu omnium recessurus inde, Eustasium virum æque sanctissimum dignitate generis et vita illustrissimum, quem ipse pago oriundum Lingonico * a puero instituerat, eidem numero fratrum collegio rectorem præfecit. Inde Italiam expetens, Bobiense cœnobium *g* non minus decenti opere statuit, in quo consummatus virtutibus, beato fine quievit.

8 Sanctus vero Eustasius loco Patris residens, non minimam monachorum multitudinem in Domini servitute verbis et exemplis præmunens, nominis et meriti magistri heres exstitit. Audita igitur fama tanti nominis, viri religiosi illuc undecumque confluunt, se suosque liberos plurimi certatim imbuendos offerunt, illud ante omnia ducentes permaximum, si vel post longævam probantis injuriæ tolerantiam, quodammodo admitti mereantur in congregationem. Jam vero quis locus vel civitas non gaudeat, ex beati viri disciplina rectorem habere pontificem vel abbatem, cum constet ex hujus virtute magisterii pene totum Francorum orbem decretis regularibus fuisse primum decenter illustratum? Bercharius itaque famulus Christi * ad altioris vitæ semper instituta conscendere desiderans, pontificis sui auctoritate et gratia, celeri gressu ad locum hunc pro voto properat, præfati patris *h* alacritate condignus approbatur, * sanctæ monachorum cohorti, non tam corpore quam mente et actu sociatur.

9 Susceptus autem in commune cum ceteris, aggressusque denuo tamquam athleta recentissimus militiæ gymnasium cœlestis, præteritorum immemor certaminum, et quasi qui virtutum in scammate * positus, ad perfectionem pugnæ nihil plene ante peregisset; cœpit rursus divinis operibus spiritum coercere *; veluti eum cerneret monasticæ districtioris tunc primum rudimenta suscepisse, seipso semper validior, et gratia supernæ illustrationis vitæ præcedentis qualitate jucundior. Jam vero stili non patitur opera, quanta in viro Dei fuerit humilitas, quanta virtus obedientiæ, quanta modestiæ gravitas, quanta caritas, quanta benignitas, quanta mansuetudo, quanta etiam patientiæ fortitudo. Obedientiæ sibi injunctæ negotium ita jubentis percurrit impe-

rio, ut mentem in sublime dirigens, nec laudis humanæ compendia quæreret, et suæ præmium gloriæ, rei pereuntis pretio nullo compensaret. Studebat etiam aliorum consideratione seipsum despiciere, et cum apud se cunctis judicaretur inferior, in humilitatis tamen culmine certabat omnibus inveniri sublimior: mœstissimum revolvens, si quis * in illo sancto collegio aliqua fortia attrectaret, quæ ille, favente Dei gratia, segenius attingisset.

10 Traditur siquidem per id tempus, hunc in eo loco factum aliquando ministrum a caliculis in curam promptuarii, rectoris nutu, vicibus successisse. Cumque ille hanc officinam corporum * dispensandam acciperet, quippe quem strenuum ad omnia sancta obedientia fecerat, quæ commissa fuerant prudenter inferebat. Quadam vero die, dum talibus tenetur implicitus, jussu patris est subito vocatus. Forte ille tunc promptuarium ingressus, ante vas steterat et sudem, quæ vulgo ducidulum a potu scilicet educendo dicitur, in manu tenens, cerealem amphoræ potum infundebat; mirum dictu! ad unius jussionis nutum, audito abbatis nomine, relictis quæ habebat præ * manibus, concitus cucurrit, oblitus ardore obedientiæ et vasis observantiam et amphoræ cautelam. Cumque vocatus adstaret ante abbatis præsentiam, interim potus ille in vasculum non cessans defluere subter positum, postquam ad superficiem vasis pervenerat, in modum columnæ superne constipatum in gyrum coronari cepit. Ultro cerneret illud genus liquaminis, quod vix claustris * contineri valeat, ut quondam, Dei transeunte populo, absque littoribus Jordanis fluentia in sublime tolli: ut liquido patesceret, quanta esset virtus obedientiæ, ejus fructus nulomodo possit in terram deperire. At vero ille non sine abbatis admiratione reversus, factum stupuit, quod prius potuisse a se fieri omnino non præsumpsit: tamen vir ille sanctus hoc quod acciderat non suo, sed totum abbatis sui merito deputavit.

ANNOTATA.

a Quo sensu ætas S. Bercharii cum regno Childerici II, qui ab anno 660 ad 674 regnavit, jungatur, explicuimus in Commentario prævio num. 22 et sequenti.

b Colitur S. Nivardus seu Nivo Remorum archiepiscopus die 1 Septembris: vide ejus Acta ad illum diem (a).

c De situ loci natalis S. Bercharii, qui hic Diseias dicitur, in charta ipsius Sancti Diseium appellatur, vide Commentarii prævii num. 20. Cæterum ex Adsonè liquet, jam sæculo x donationem S. Bercharii Dervensibus factam perisse.

d Aliter habet codex Aquicinctinus: Quoniam ipse in exterioribus tractandæ reipublicæ fuerat negotiis contra voluntantem suam multotiens implicatus, atque regiæ dispositionis consilii, ministerium sibi divinitus injunctum, tum publice, tum privatim....

e Commentarii prævii num. 29 monstratum est, Remaclum, de quo in Vita, non esse confundendum cum Sancto homonymo episcopo Trajectensi et fundatore monasterii Stabuleti et Mulmundariæ, qui colitur die 11 Septembris, ejus Acta vide ad dictum diem (b).

f Omnia hic confundit Adso: nam Brunehildis Theodorici II avia erat, uxor autem Sigeberti I, regis Metensis: Jonas scriptor coævus in Vita S. Columbani num. 32 (c): Evenit ergo, ait, ut quadam

(a) T. I Septemb., p. 267. — (b) Ibid., p. 669. — (c) Ap. Mabillon. Act. SS. Ord. S. Ben., sæc. II, p. 18.

die

* deest in A. C.

* dispectationis A. C.

* addit honeste A. C.

g

monasticam vitam proficitur,

C

* Dei A. C.

h

* addit A. C.

et virtutibus,

* congressu A. C.

* exercere A. C.

D

* quilibet A. C.

maxime obedientia, eminet.

* addit fratribus A. C.

in A. C. E

* clausum A. C.

F

A die B. Columbanus ad Brunechildem veniret; erat enim tunc apud Brocariacam villam. Cumque illa eum in aulam venisse cerneret, filios Theodorici, quos de adulterinis permixtionibus habebat, ad virum Dei adducit: quos cum vidisset, sciscitatur quid sibi vellent. Cui Brunechildis ait: Regis sunt filii, eos tu benedictione roborata. At ille: Nequaquam, inquit, istos regalia sceptrata suscepturos scias, quia de lupanaribus emergerunt. Ceterum sancti viri severitas causa fuit expulsionis. Colitur S. Columbanus die XXI Novembris.

g Jam in Vita S. Galli ad caput II, nota a egimus de tempore fundati Bobiensis monasterii. Est autem Bobium civitas episcopalis sub metropoli Genuensi, caput districtus cognominis, in hodierna partitione Genuensi: incolae 3743 complectitur (a). Henricus sanctus imperator, ait Ughelli (b), ibidem episcopatum instituit perpetuum (temporaneus enim Bobiensi populo datus ante fuerat episcopus) de licentia provincialium episcoporum, Benedicto VIII Pontifice annuante, anno 1014, ut Ditmarus refert lib. VII. Sedes episcopalis primum immediate Romano Pontifici, dein Ravennati archiepiscopo et tandem ab anno 1133 ad nostra usque tempora metropolitano Genuensi subjecta fuit; attamen concordato Pedemontano anni 1803 suppressa fuerat sedes Bobiensis, restituta dein per litteras apostolicas datas XVII Julii 1817.

h Colitur S. Eustasius die XXIX Martii: vide Acta Sanctorum ad illum diem (c). In Commentario praevio num. 36 ostensum fuit Eustasio substitutum esse S. Walbertum seu Waldebertum, qui, mortuo S. Eustasio anno 625, per XI annos Luxoviensibus praefuit: confer ejus Acta ad diem II Maii (d).

CAPUT II. Luxovio redux fundat eum S. Nivardo monasterium Altivillariense.

S. Bercharius monastii disciplinis eruditus,

C Ita vero cum jam esset regularis adprime disciplinae edoctus, divinae militiae in utramque partem armis praemunitus, ut videlicet per haec, quae longo exercitio didicisset, in lucri Domini dispensationem jam plurimorum saluti consulere potuisset; in provinciam Remorum ad S. Nivardum pontificem revertitur, qui tam virtutibus quam rebus, ut diximus, supra gregis sui custodiam vigilans, hostis insidias relidebat, atque ecclesiasticam dignitatem profusis successibus ampliabat: cuique olim, volventibus annis, divinae inspirationis instinctu hic ardor sensibus inerat, uti in quolibet suae diocesis contubernio, eo loci ad servendum Deo viventi domum construeret, ubi rerum competentia aptiora divinae servitutis commoda praetulisset. Illa erat in hac deliberatione morarum causa permaxima, quoniam deesset persona voti ad id agendum socia, quae ad desiderium suppleret pontificis, et strenua in Dei rebus inveniretur instantia suscipiendae tantae collaborationis. Sed diu in dubio suspensus animus nequaquam frustrari potuit spe jam pridem conceptae intentionis. Bercharium itaque praeripit, voto applicat, consulto praereligit, virum quidem in Dei rebus idoneum, religione praeditum, animo efficacem, exteriorum experientia non minus agilem quam prudentem. Cumque per id temporis urbs illa, ut diximus, et multorum floret ingenio et in admiratione reipublicae, divinum operum insignis haberetur commercio, hunc tamen solum, hunc sibi adsciscit praeci-

(a) Vide: Informaz. Statistiche Censiment. della popolaz., p. 45. Torin 1839. — (b) Ital. Sacr., t. IV. col. 925. — (c) T. III Mart., p. 784. — (d) T. I Maji, p. 275.

puum, cui consona auctoritate et merito futurae fabricae curam deponeret, et sane dispositione consilii omni illi structurae specialiter praeficiendum decerneret.

12 Praedium est publicum in pago Remensi, octo millibus ab urbe disparatum, cui videlicet aetate praecedenti Sparnacus a nomen fuisse constat impositum, quod olim quidem, tempore scilicet Chlodovei Francorum magni principis, quem Beatus Remigius apostolica auctoritate et praeditus et probatus, doctrina et virtutibus magnificus, cum suo exercitu, ut in gestis ejus legitur, angelico ministerio sacro chrismate aquae regenerantis illinierat, idem pater mirificus non modicae quantitatis pretio adquisierat, ac Remensem Ecclesiam, cui, auctore Deo, praesidebat, heredem constituerat b. Denique gloriosissimus Dei pontifex Nivardus postoralis solertiae condigne administrans officium, tum ad alia suae diocesis loca invisenda, tum quoque ad hunc saepe vicum egradiens, non tam propriae causas agebat utilitatis, quam cunctis se affabilem quoque exhibens, salutem subjectorum sedulus impendebat. Cumque dies ac noctes aedificandi coenobium in aliquo praediorum suorum, quibus nobiliter temporali quoque emolumento pollebat, desiderii continuatione pervigiles duceret, assumpto suo illo, ut saepe solebat, domestico Beato Berchario causa exstitit, qua praefatum vicum expectare pro more cogitaret. Hujus processu itineris, quo ad eundem vicum, Maternae fluminis litoribus contiguum, tenditur, quidam sui juris locus erat gratissimus, qui, paululum reducto sinu in montis latere amenissimo herbis virentibus aquarumque rivulis ex sublimi vertice leniter effluentibus, arboribusque ac vineis in declivi circumquaque constipatus, intuitum oculis oblectamenta praestabat.

13 Sanctus igitur Pontifex hoc iter aggressus, cum jam eas partes per clivum montis attigisset, qua decontra illa loci gradientis visibus se amenitas propius objecisset, super equestre, quo ferebatur, vehiculum eo gravi sopore deprimitur, ut omni protinus eundi facultate proscriptus, symmistem suum B. Bercharium inclamaret, omnemque illum equestrem, qui tunc forte se comitabatur, ordinem stare loco praeciperet, et quibus ad soporem urgeretur stimulis patientius indicaret. Ecce, inquit, irruente soporis immanitate, secus solito concutor: ita ut hinc gressum promoverem, impotem me esse omnino confiderem. Procuretur ergo fessis artubus inter haec vireta amenitas paululum divertendi, ut, redeuntibus per soporem viribus, coeptum reddatur facultas iter peragendi. Inter late patentia nemora diffusis frondibus, virentibus foliis, instanti rei grata fagus eligitur.

Haec alias inter tantum caput extulit alnos,
Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Huic itaque arbori oculus se subter injiciunt gratia quiescendi. Ita individui sui comitis B. Bercharii solo decumbentis festinans composito vertice gremio recipi, sternitur hic patulae recubans sub tegmine fagi. Quid vero tunc miraculi coelitus sit ostensum, stili duxi officio non improbe intimandum, ut supernae illustrationis veritas ostenderet, qui essent, quos silvarum densitas obtexisset.

14 Interim pontifice quiescente, sanctus vir Bercharius in coelum defixis luminibus adspicit subito aere per serenum conspicuo columbam e

AUCTORE
ADSONE.

a S. Nivardo
eligitur

a

b

E

* plurimas
coenobii aedi-
ficandi A. C.
* addit, ut su-
perius dixi-
mus A. C.
* deest A. C.
* secum
addit A. C.

* amenissi-
mus A. C.

in socium ad
fundandum

* ubi A. C.

* coactus so-
cium suum
A. C.

F

* considerem
A. C.

coenobium,
mirabili vi-
sione

subli-

AUCTORE
ADSONE.

* deest ni-
veus: addit
fortuito A.
C.

*aperto A. C.

c

B

* deest ab
imis A. C.

* sed ne lon-
gius rem in-
opinatum
differam A.
C.
* præmonstra-
tum,
* addit illi A.
C.
* Dominus A.
C.
* deest Domi-
ni A. C.
* ostendit A.
C.

C

* conferenti-
bus A. C.

* loco in ha-
bet sicut A.
C.

sublimibus descendere, niveo fulgore radiantem, atque eidem cui substrati manserant arbori leniter insidentem. Cumque in eam oculorum dirigeret aciem, diligenter explorare cupiens, quasnam in partes ales ille niveus * declinare decerneret, repente alarum soluto remigio, ab arbore cui insiderat prosilit, et rumpens aera vacuum futuræ spatium fabricæ circumvolans, locum, in quo cœnobium construi debeat, gyro designat, præsentia sanctificat; expleto hoc lustramine, rursus nota recipitur arbore. Cumque eosdem sui ambitus circulos cœli nuntius ad futuræ rei firmitatis indicium tertio repetisset, patenti * cœlo reconditur, et nihilominus hominibus in terra degentibus divinæ voluntatis præsagium aperitur, et novæ admirationis vestigium relinquitur. Intelligit hic vir sanctus, puro ut erat animo, signum esse cœlestis, quo et dubitantium animi firmarentur, et diu dilatatum opus in Dei servitute fundaretur c. O beatum virum cui ostenditur corporali intuitu angelicæ dignitas visionis, in specie columbæ rutilantis, ad comprobandum testimonium innocentiae et puritatis! Est etiam in hac re illud quoque non minus admirabile, quia quod iste corporalibus deprehenderat oculis, hoc idem quiescens sanctus pontifex senserat sopore cœlestis visionis. Qui cum post aliquantulum perceptæ quietis spatium somno excitus, caput ab imis * superna revelatione prædoctus erigeret: O, inquit, votorum meorum compar fidelissime, quam gratum mihi est huc paululum gratia soporis pro tempore divertisse, quem constat per Dei gratiam tantæ revelationis mysterium cœlitus agnovisse. Ecce enim hic jam lætus progredior, cœlorum signa sequor, quod diu differens corde gestaveram, mirandæ visionis arcano maturius aggrediendum esse compellor; sed ne longius res inopinata te duxerit *, quid viderim patenter expedio.

15 Et prius præsentias hic esse domum Dei, ut felicissimo * quondam antiquo patriarchæ, et portam cœli * mihi indigno Christi * Domini famulo divinitus ostensam *. Nam mox submissis artubus, subito hic sopore præreptus, cum vix in utramlibet partem vis naturæ quiescentem impelleret, videre mihi videor a supernis, instar nivei candoris, speciem adesse columbæ, quæ post hujus arboris sessum, non incerta quo tenderet, locum hunc præpeti cursu volando præcingit, trinoque gyro æque peracto cœli cacumen tendit. Credo equidem hoc spei conceptæ proficuum a Deo portentum, ut quod erat voto susceptum, jam, cœlo præmonente, sit celerius exsequendum. Sancto hæc pontifice perorante: Me, inquit B. Bercharius, qui sancto viro gremii sui reclinatorium fecerat, quidquid, pater sanctissime, cœlesti prodigio in visione spiritus divinitus tibi testaris illatum, manifesta Dei virtute noveris etiam corporaliter fuisse conspicuum. His igitur alternis ita conserentibus *, altero quidem quod in somnis senserat, altero vero quod oculis corporeis adspexerat, res in prospectum deducitur, locum illum angelica perlustratione signatum ad agendum divinæ servitutis obsequium mira dispositione a Deo esse quam dignanter electum. Ita vero percepta tantæ revelationis de cœlestibus simul et consolationis gratia certiores utriusque facti, et quod erat ambiguum, loci designatione specialiter edocti, inde ambo consurgunt, ac sic oculos antistes beatissimus in cœlum dirigens, illum protinus tota cordis intentione collaudans, gratias egit, in quem ab æterni Patris secreto Spiritus Sanctus corporali specie * in columba descendit, ac fluenta Jordanis sacri corporis tin-

ctione in nostrorum ablutionem scelerum cœlo patente beavit.

16 Præcedente itaque in conditionem æterni tabernaculi tanto ac tali auspicio: Tibi, inquit ad B. Bercharium præsul eximius, tuæque industriæ hoc sanctum opus dispono committere, ut quem prudentia et sanctitate perfectum esse non dubitem, principem quoque in constructione cœlestis fabricæ te jure consciscam. Quod vir Domini, ardens ut erat, totis affluens in Dominum visceribus, cui inimica profecto omnis ignavia *, amica vero indefessa laboris efficacitas, libenter suscipiens tanto amplectitur desiderio, quanta in eo superna gratia meritorum excreverat magnitudo. Et quoniam seipsum jam * ante Spiritus Sancti templum virtutis effecerat, ipse quoque terrenæ molis pulchritudine templum Domino oculis etiam spectabile fundare exoptabat, confusus videlicet undique tam divino quam S. pontificis in cunctis auxilio. Nam et universis sui temporis Francorum regibus, episcopis quoque ac regiæ dignitatis proceribus tam gratum acceptabilemque eum certum est extitisse, ut si quid in divinis cultibus seu etiam terrenæ commoditatis opportunitatibus cordi esset, ab eis facile obtineret: quod in consequentibus quoque diligens lector suo loco patenter poterit invenire, si ea quæ diversis temporibus regiæ majestatis ac Francorum principum munificentia sibi concessa fuerint, recensere voluerit beneficia. Quorum videlicet fultus auctoritate et gratiæ, jam maturius componendæ fabricæ negotiis accingitur, copias sumptuum præparat, et universa quæ tanto operi necessaria videbantur sedulus * operator adsignat.

17 Itaque in supradicti prædio loci quod * in declivi montis latere (ut diximus) situm, reducto profusius sinu pulcherrimam blandientis amœnitatis planiciem reddit * atque in prospectu suo subjacentia Maternæ fluminis longe lateque litora circumdespicit *, mulcenti quadam visionis voluptate compellat, ab antiquo * Altum villare nomen acceperat, angelicæ designationis spatium, ut cœlitus ostensum fuerat, murorum ambitu jactis fundamentis complectitur, omnesque illius parietes ædificii ad modum columbæ in aere permeantis suspecta permissione metatur. Nec ante divini cultoris opera destitit, donec, superna annuente Providentia, Childerici etiam regis Francorum ac sacri antisistis opitulante clementia, opus quod ad laudem Dei susceperat optata perfectione compleret d. Ea vero arbor, quæ quondam opulentissima fagus * steterat, in qua columba cœlitus emissa pridem resederat, ac suo gyro situm monasterii volando expresserat, habita liberatione succiditur, et collatis in commune omnium votis in loco cui affixa fuerat, aram in veneratione B. Petri Apostolorum principis statuit. Ad consecrationem vero basilicæ cum S. Nivardo metropolitano pontifice, alii etiam episcopi conveniunt, clerus omnis et numerosæ plebes utriusque * sexus irruunt, proceres quoque Francorum non minori voto concurrunt et per B. viri Bercharii opus laudabile in Dei laudibus pari omnis magnitudine jocunditatis exsultant. In australi vero ejusdem montis latere, aliam struxit vir sanctus ecclesiam, quam Genitricis Dei et Domini nostri Jesu Christi semper Virginis Mariæ nomine decrevit honorandam. Septa etiam monasterii et universas competentis ordinis officinas, ad sectandam vitæ regularis observantiam prudentissime composuit, monasticæ conversationis viros religiosos aggregavit, et cuncta quæ huic ordini commoda judicabantur, diligenter implevit. Co-

D

juata Spar-
nacum vil-
lam,

* fuerat otio-
sitas A. C.

* loco jam
habet di-
gnum A. C.

E

* ut fidelis
A. C.
in loco, qui
pro eo quod
A. C.

* reddat A.
C.

* circumde-
spici A. C.
* addit tem-
pore A. C.

F

d

* loco fagus
habet ibi-
dem A. C.

* utrumque
deest sexus
A. C.

piosos

A piosos vero prædiorum sumptus sanctissimus antistes, tam ea quæ sui juris esse videbantur, quam quæ etiam, Beato interveniente Berchario, ab ipsis Francorum primoribus obtineri poterant, in necessarios servorum Dei delegavit usus, ut videlicet in eodem cœnobio et merito et numero populus Deo serviens utriusque laboribus augetur.

Alumvillare
appellatur.
deest hujus
A. C.

18 Hæc sunt igitur hujus. B. Patris nostri Bercharii magnorum operum sancta principia: sed adhuc restant ad divinæ obsequium majestatis priorum laborum majora certamina, quæ in hoc postmodum monstrabit opere rerum consequentia. Qui videlicet, cum esset in spiritalis exercitii sublimitate perfectus, in divinæ legis meditatione continuus, temporalem tamen non aspiciens est gloriam, sed mentis puritate jugiter concupivit æternam, nec levi felicitati inclinari nec inani, voluit laude resolvi. Jam vero consummata omni sacri illius templi structura, his duobus sanctissimis viris quanta fuerit immensitas exultationis, quam grata societas unanimis affectionis, quantus divinitatis amor, quantus vitæ cœlestis ardor; nec sermo capere, nec lingua ullo modo valet explicare.

ANNOTATA.

a Sparnacus, gallice Epernay, Département de la Marne, ad diœcesim hodie Catalaunensem pertinens; per concordatum anni 1801 diœcesi Meldensi tributa fuerat civitas, olim Remensi cathedræ subjecta. Nomen antiquum hujus civitatis, si fides habenda est Dictionario Geographico Franciæ canonici d'Expilly, erat, Aquæ perennes propter fontes multiplices, unde derivatum Aixperne, analogice cum Aix, Aquæ Sæctiæ, Aix-la-Chapelle, Aquisgranum: unde porro Espernay et Sparnacus; nam id nomen recentius esse insinuat ipse Adso, cum dicit: præcedenti ævo hoc nomen impositum fuisse constat. Ad ecclesiam Remensem locum illum spectasse, habemus e diplomate Caroli Calvi dato anno 845 Kal. Octobris anno vi, regnante gloriosissimo rege Carolo, indictione viii. Actum in pago Andegavensi, in villa Avegio. Vide Flodoardum (a). Illo siquidem diplomate dicit Carolus se Hincmaro archiepiscopo Rhemensi præsentialiter restituere, tum Sparnacum, tum Juliacum: Sparnacum demum, ut habet hic Adso, ex hæreditate S. Remigii provenire, monstrat prolizius ejus testamentum apud citatum Flodoardum (b); quod, quamvis ut spurium rejecerint Majores nostri in Commentario prævio ad Vitam S. Remigii i Octobris (c), fatentur tamen ex omissione prædii Sparnacensis probari mutilum esse testamentum brevius, quod genuinum habent.

b Vide prolizius S. Remigii testamentum in quo habetur: Sparnacus villa, quam datis quinque millia libris argenti ab Eulogio comparavi, tua (sanctissima heres mea) non extraneorum hereditum meorum esse cernitur, eo quod cum criminis accusatione regiæ majestatis idem teneretur obnoxius et se minime purgare posset, non solum ne occideretur, dato jam dicto pretio de thesauris tuis, sed ne pecunia ejus publicaretur, una tecum obtinui; et ideo ut præfata Sparnacus perpetualiter tibi ad restituendum thesaurum stipendiisque tui pontificis deserviat, liberali sanctione firmavi. Videtur igitur testamentum prolizius jam sæculo x cognitum fuisse. Confer Nostros loco citato.

(a) Hist. Eccl. Rem., lib. iii, cap. iv. Biblioth. Max. Pat., t. XVII, p. 549. — (b) Ibid., lib. i, cap. xviii. — (c)

c Paulo aliter eandem visionem refert Flodoardus (d), uti explicuimus Commentarii prævii num. 39 et sequenti; quoniam laudatus auctor seriem fundationis clarius explicat, non ingratum fore lectori arbitror narrationem Flodoardi coram habere: Quadam vero die, ait, veniens de villa Sparnaco, simul comitante secum præfato abbate Berecario, visum sibi est, transito flumine, debere paululum requiescere; sicque caput in sinum sedentis reclinans Berecarii, obdormivit, et visum vidit, scilicet columbam locum sylvæ circumire, et in fago quadam post circumitionem resedissee: idque tertio columbam videt eandem egisse, tumque coelos petisse. Quam visionem sicut ipse in somnis, ita prædictus Berecarius vigilans fertur accepisse. Quo viso, compunctus idem cœpit abbas fundere lachrymas. Experrectus autem beatus præsul a somno, ex lacrymis ejus sibi faciem reperit udam; et interrogans quæ illi causa fletus existeret, accipit eum propter sui ruinam flevisse operis. Invicemque sibi visa referentibus, traditur pontifex hæc etiam cuidam Dei servo, nomine Bavoni, cujus erat ipsa possessio, visa narrasse. Qui oratorium in honore Sanctæ Crucis illic habens, ibi conversabatur. Qui etiam postquam visionem præsulis et ejus agnovit voluntatem, obtulit illi eandem possessionem suam, partem quoque possessionis cujusdam fratris sui, nomine Baldini. Alterius vero fratris, Theoderamni nomine, causam retulit, quod esset scilicet in factione contra Reolum comitem, qui Remensis postea extitit episcopus, pro filiis ejus quos occiderat in ultione filiorum suorum, quos Reolus pro latrocinio, quod exercebant, suspensio necaverat. Unde Dominus Nivardus eum cum Reolo, qui neptem suam filiam Childerici habebat uxorem, pacificavit, et sic ipse Theoderamnus simul cum cæteris fratribus suis eandem possessionem S. Nivardo, commutatione ab eo sumpta, tradidit.

d Quæ ad fundationem Altvillariensem pertinent, discussa vide in Commentario prævio a num. 39 ad num. 44. Subnectimus vero fragmentum chartæ, quæ fundationem Altvillariensem explicat: dolendum vero instrumenti periisse notas chronologicas, quibus controversia dirimi posset: periit enim pars posterior diplomatis, quod e Gallia Christiana (e) hic damus: In nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti, amen. Ego Nivo, sive Nivardus, etiamsi peccator, episcopus, dum omnes episcopi fratres mei etiam et de viris christianis et de bonis hominibus, monasteria secundum regulam sanctorum patrum ædificare non cessarent, petiit nos Bercharius abbas cum fratribus suis, ut ubi talem locellum eis perquirere deberemus in nostra proprietate, ubi ipsi secundum regulam patrum Sancti Benedicti et S. Columbanii vivere deberent, et pro nobis die noctuque misericordiam Domini debeant deprecari, ut in futurum veniam de peccatis merear obtinere; sed cum minime hic talem locellum in nostra proprietate inveniremus, qui ipsis monachis ad monasterium faciendum placuisset, repertus est nobis una cum ipsis locellus, qui dicitur Altvillaris in fine Remensi, super fluvium Maternæ prope villam Disiacum, quem a Bavone et Theodoramo de villis Ecclesiæ nostræ concambivimus, unde et ipsa instrumenta ex hoc in archivis Ecclesiæ retinentur; villam quoque Disiacum, cum ecclesia et altari B. Timothei martyris, in cujus parochia situs est Altvillaris locus, eidem monasterio legaliter confirmavimus. Sed sic pensitavit ipse Bercharius

T. I, p. 106 et p. 108, n. 270. — (d) Hist. Rem., lib. ii, cap. vii, Bibl., p. 536. — (e) T. X, Instrum., col. 1.

AUCTORE
ADSONE.

una cum fratribus suis pro novissimis temporibus ut dum advivimus, ipsum monasterium, quod dicitur Altivillare, quod ego pro aeterna beatitudine, vel pro remedio animae nostrae ad sanctam regulam conservandam aedificavi, in honorem Sanctorum Petri et Pauli, seu etiam S. Joannis, et caeterorum Martyrum et Confessorum, quorum pignora ibidem venerari noscuntur, in nostra potestate debeat esse, ut ipsos monachos melius delectet secundum disciplinae ordinem et regulae vivere, vel quieto residere: et taliter nobis consenserunt de fratribus meis coepiscopis etiam et de comitibus nostris archidiaconis, seu et abbatibus, vel etiam clerus noster Romensis, etiam et de viris illustribus, quorum manibus subscriptiones vel signacula subter tenentur inserta. Confer *Bréquigny, Diplomata, etc. ch. CLV.*

CAPUT III. Defuncto S. Nivardo, perfectoque monasterio Altivillariensi, S. Bercharius Dervum fundat, et injuste occiditur.

B

Defuncto S.
Nivardo,

At vero cum in his sanctorum operum studiis quam gloriose tenerentur inserti, sanctae exhortationis gratiam per populos infundentes et ad aeternitatis gloriam quaquaversum animos fidelium incitantes, cum jam superna clementia antistitis sui Nivardi vitam laudabilem perpetuae jocunditatis commercio compensare et pro labore brevi palmam decrevisset permanentis rependere gloriae; opere perfectus, virtutibus consummatus, adveniente kalendarum Septembrium die, mortis nexibus absolutus migravit ad Dominum a, beatae immortalitatis stolam consecutus, Angelorum * agminibus in illa caelestis curiae dignitate concivis factus, Apostolorum particeps, Martyrum et Confessorum coheres, illius insatiabiliter adpectu fruitur, cujus amorem ab ejus pectore numquam recessisse certum tenetur; qui licet pro lege carnis debitum solverit humanae conditionis, vivit tamen in gloria perpetuae exsultationis, nostris autem * illic procul dubio miseris praestantius, si ex corde rogatus fuerit, occurrere paratus, quanto nunc potentius illi summo atque invisibili Spiritui cernitur esse conjunctus, per virtutem universa scientis ipse scius omnium ac exauditor effectus. Ad cujus exsequias corporis tota Remorum civitas ruit, clerus ac populus utriusque sexus convenit, ex vicinis etiam urbibus multi adfuerunt tanti pastoris excessum * admixtis pio mœrori hymnorum solemnibus obsequiis adsignantes. Cujus quidem corpus diversis populorum catervis constipatum usque ad basilicam S. Remigii a S. Berchario nec non et sanctis pontificibus, qui ea die illuc confluerant, universa * gregis sui multitudine prosequente, condigno honore defertur, ac excellenti mausoleo condendum, decentissimam ibidem accepit sepulturam, sanctissimo viro Berchario in supradicto Altivillari cœnobio glorioso praesuli superstitute relicto.

20 Qui licet tanti patris fuerit solamine destitutus, nequaquam tamen a cœpti operis intentione desistens *, subjectorum animos exemplis instruebat et verbis. Locum vero quem aedificare cœperat, rebus ac vario decore collustrans, nihil subtraxit industriae, donec ad culmen proveheret perfectionis summæ. Spiritualium enim donorum perfusus rore, vitæ jam consertus Angelicæ, civis caelestis patriæ,

Dogmate justiciæ Christi refovebat ovile, Constituens plebi caelestia templa fidei. Nec minus in magnis flagrans resplenduit actis; Quæ gessere patres, fulti pietate, priores, Optima dans vitæ populis documenta beatæ.

D

Domini namque gratia præeunte, multis miraculorum signis in eo loco claruit, ac superveniens diversarum incommoditatum casibus se opponens, multa caelestis beneficii emolumenta populis impendebat; sanitates corporum, salutem animarum. Francorum quoque regibus diverso tempore sibi succedentibus ac palatii optimatibus ita in cunctis erat affabilis, ut, eorum usus pro voto familiaritibus, quæ intenderet, citius obtineret, et in construendis servorum Dei habitaculis sumptus ei et copias eorum largitas pleniter ministraret. Si quis his hæsitans forte manet incredulus, prædicti loci miretur cœnia, adspiciat ædificia, perlustret, diligenter opera: patebit scire cupienti quanti fuerit meriti, per quem Dominus tanta ac talia dignatus sit operari.

21 Rebus igitur tam exterioribus quam interioribus prædicti Altivillariensis cœnobii secundum Dei cultum honorifice ordinatis, jam dictus pater Bercharius corporeæ quietis impatiens, opportuna sibi loca lucrificandi gratia perquirebat. Abinde namque egressus, Dei munere præcurrente, vastam saltus Dervensis solitudinem petere contendit: quo in loco, quæ venerat, intentionis non immemor, ad quædã edificandi cœnobii statum invigilando sollicitè scrutabatur. Hæc igitur inter cogitandum *, Dei gratia præduce, contulit se ad quamdam matronam, Walfildem nomine, quæ superbo nobilitata sanguine, plurimorum a proavis * prædiorum affluentia lætabatur: a qua vir sanctus conditi pretii dono emit sibi partem silvæ, eum scilicet locum qui dicitur vulgo Mangis-villare: ibique cellulam ædificans eamque B. Mariæ ad honorem consecrans, puellarum cœtum * Deo Matrique serviturarum *, prout posse fuit, diligentissime aggregavit b. Nam viam publicam vulgo Cantillam dictam expectens, pretio a prætereuntibus suscepit captivas puellas * octo, quas in sancta religione edocens, Deo dicatas ibi manere constituit. Ex hoc igitur, Christi adminiculante suffragio, excrevit numerus virginum adusque sexagenarii cumulum, quibus etiam prædictus pater neptem supra scriptæ matronæ Walfildis solemniter abbatissam præfecit.

22 His quoque rite peractis, secretiora saltus infatigabiliter excutiens, cognoscere summo opere gestiebat, sicubi opportuniore loca ædificandi cellulas reperisset: veniens in quemdam locum Lutosas cœnobio, cellam construendi aptum reputans, nimia sollicitudine vota explorare studebat. Hoc igitur propriis viribus nullo modo dignum ducens aggredi, ejus erat hoc prædium potestatis, adiit. Eo siquidem tempore Childericus rex regnum Francorum nobilissime gubernans, libentissime sancti viri petitionibus acquiescebat. Hunc ergo pater eximius adiit, atque sibi ad bona vota consortibus viris Dei amore ferventibus Leodegario et Mummuleno episcopis, Amalrico quoque et Wulfaudo optimatibus, impetravit a rege licentiam ædificandi sibi in eodem loco basilicam, quam B. Martini in honore consecratam prædictus rex Childericus circumquaque ab ecclesia silvæ leuga una * d benigne donavit. Beatus vero Bercharius neque his contentus, cellulam sibi * juxta locum qui dicitur Puteolus e, ea in parte quæ nunc Monasteriolum dicitur, ad honorem Beati Mauricii condidit f, sperans aptum se

mona-

et pergit in
silvam Der-
vensem,
E* eo cogitan-
te A. C.* valde loco a
proavis A. C.* puellas cen-
tum A. C.
* ejus servi-
turas A. C.* puellulas
A. C.

F

ubi varia in-
choat cœno-
bia,

c

* leugam
unam ei A. C.

d

e

* aliam divi-
na gratia in-
spirante jux-
ta

f

a
* addit quo-
que A. C.* deest au-
tem A. C.
C* addit san-
ctissimum
A. C.* universi A.
C.S. Bercharius
fundationem
Altivilla-
riensem per-
fecit:
* a divinis,
cessabat ope-
ribus, sed A.
C.

A
ta locum illum, qui nunc monasterium dicitur, ad honorem B. Martini condidit A. C.

g
quemdam actum.... honori edificavit A. C.
igitur loco etiam A. C.
addit super hoc A. C.
donec tandem iuxta Puteolum paulo post loco iri reperiatur A. C.

h
B

deest aliquo A. C.

cum oculis nostris A. C.
deest cum accensa A. C.
subputamus A. C.

addit Cum A. C.

C

aptum monasterio locum invenit :
i k

l
m

emerat A. C.

monasterium ædificandi locum reperisse. Verum cum hoc etiam sibi habile non videretur, super fluvium Vigeram quamdam ecclesiam S. Sulpicii honori dicavit * g. Neque ibi etiam * statum cœnobii aptum fore ducens, mente pervigili ut sapiens architectus *, eum qui petentibus se adesce comprobabat, dare votis congrua loca poscebat.

23 Quodam igitur tempore, cum jam divina clementia ulterius famulantis animum per diversa distrahi nollet, præcurrentibus indicibus locum votis congruum iri repertum * dedit. Nam abdita silvæ perlustrans, casu quemdam ad locum devenit, ubi pastores subulcos reperit : quos blande allocutus, aureique illos numismatis munere donans, poposcit ostendi sibi quæ habilitiora aliquando silvas circummeando ad habitandum loca pervidissent, dicens sibi animum esse, ut congruo habitandi loco extirpando silvas cœnobitarum tabernacula designaret : se quidem diversa tentasse, sed nullo penitus loco commanendi habitacula fida invenisse. At illi, præmio accepto, talibus animi votis sancto viro responderent : Nos quidem cum fides teneat firma, munerati tuis ad vota processibus parere decrevimus h, locumque habitandi habitabilem pro nostro scire ostendere parati sumus : nam persœpe inibi silulos greges jam desperati invenimus, nec seductos aliorum spes est requirere porcos, cum illum semper absque aliquo * ductore perditus suos expetant locum.

A. lest quoque ibi, domine pater, quædam non ignoti miraculi fagus, subter quam luminaria sæpe * cum accensa * absque hominum accessu viderimus, divini aliquid fore suspicamur *. Nunc, inquit B. Bercharius, ocus præite, tantique præ sagii loca significare, meque consequentem jamjamque diu suspensum animo æquiore reddendo, tanta curarum mole absolvite. * His dictis, prædictus Pater ad locum properat fidem dictorum excepturus ; nec inaniter ferens testimonium pastorum divinitus credidit factum esse miraculum, et a Deo sibi locum ostensum, qui non pateretur servum suum diversis intentum, proprio labore frustrari. Nam qui eo cœtum bonorum executione operum pollentem adunandum prænoverat, digne tali præ sagio initia operum beati viri præsignavit : qui locus duobus integris milliariis a præfato loco, qui dicitur Puteolus, disparatur. Ibi ergo B. Bercharius multo labore silvis radicibus erutis, cœnobii ædificandi statum prælegit. Exinde ad palatium progreditur, regis super hoc negotio clementiæ supplicaturus.

24 Auxiliantibus vero sibi per divinam gratiam, ex cuius desiderio ista agebat, S. Leodegario i episcopo et Almarico Majore-domus k, Fulcoaldo quoque et Wulfaudo, Nivardo etiam et Atelano l episcopis, impetravit sibi dari a rege silvam ex suo fisco, qui vocatur Vassiacus m, in circuitu præfati loci, sicut ex auctoritate regia tenetur exterminatum, unde sumptus habere valeret ac prædia ad cœnobium constituendum. Cum etiam Deo disponente ad plurima sibi rex libentissime faveret, ad hoc usque processit, ut aulam sibi decenti ornata, ut regiam decebat majestatem, in loco qui dicitur Puteolus fabricatam, ubi causa venandi crebro adventare consueverat, dono ei concederet : unde ipse domnus Bercharius ecclesiam Deo in honore SS. Apostolorum Petri et Pauli consecrandam construxit, quam ex præfato loco Puteolum appellavit. Sanctus vero vir quando supra memoratas puellas emit *, simul cum ipsis pretio suscepit viros octo captivos, quos in sancta religione edocens, primos in eodem loco monachos constituit. Multi vero sanctam con-

versationem illius ac religiositatem admirantes per ipsius exhortationem Deo favente, qui neminem vult perire, relinquentes omnia quæ in sæculo habere videbantur, sub monastica norma et sub doctrina sancti ipsius patris Deo se mancipaverunt. Ipse ergo aquam ad ipsum cœnobium de longe perduxit, officinas ad omnia necessaria paravit, habitacula quoque puellarum ordinate disponens, Hierosolymam adiit sacrasque plurimum Reliquias impetravit, tabulasque eburneas optimas secum deportavit ; sicque Romam multoties adiens, plurimorum * Sanctorum Reliquias detulit, et honorifice cum episcopis in præfatis locis conservandas condidit : in quibus locis suffragantibus illorum Sanctorum meritis, quorum Reliquiæ ibi * delatæ sunt, præstante Christo, uberiora fidelibus populis beneficia largiuntur.

25 Tantis igitur laborum certaminibus in hujus mundi stadio pro vitæ celestis bravio transcursis, cum jam Dominus operarium suum digna donare mercede disponderet, resolutionis corporeæ imminens tempus ante dedit agnoscere. Nam jam Paschali instante solemnitate, feria quinta, qua Cœna Domini habebatur, gregis sibi commissi pater sollicitus monasterium puellarum devote adiit, pro more fidelium præcepta Domini expleturus. Inter igitur multa exhortationum verba et consolationum affamina, hoc quoque eis prædixit quod de resolutione proprii corporis divinitus sibi notificatum manebat. Scitote, filioli, superna instante vocatione, me in hoc ulterius corpore manere nullo modo posse ; nec mœreatis * quasi pastorem ablatum, cum vos æterno custodi regique sponsatas certa cordis devotione teneatis fixum. Nullo igitur corporeo ex me adiutorio amplius sustentandas, celesti rectori ut proprias commendo filias. Ad harum ergo consolationum affamina cum vehementi ululatu erumpentes in lacrimas, pater sanctus dolore verbis exhortationum mitigans, valedicens eis et benedicens abscessit. Cum psalmis autem et hymnis peractis omnibus, ad cœnobium redeundi iter aggre ditur, eadem monachis, pauperibus et peregrinis facturus.

26 Inter ordinandum * igitur plurima, forte accidit, ut filiolum suum quem de sacro fonte susceptum monachum esse statuerat, Daguinum nomine, exigentibus culpis suis, verbere increpationis, ut moris est, feriendum decerneret. Nam hic, ut postea claruit, pessimus et flagitiosus, fronte polita sub ovina pelle rapacis contegebat gestamina belluæ. Itaque ex merito suæ iniquitatis, diabolo cum Juda proditore traditus, indigne ferens doctrinalia patris objurgamina, intumescente mascula sub pectore bili, contendit insanus sanctum virum * injustæ tradere neci. Denique cum beatus pater diurno anxietatis labore non modice fessus, una cum fratribus lectulo reclinatus membra sopori dedisset ; quia odium incurrit, qui arguit criminosos, idem filius satanæ armis impietatis armatus, postquam eum fessum soporatum credidit, irruens in eum mortali vulnere attentavit. Nam cultello illum rabidus ferit, et patris sanguine manus proprias impudens filius maculavit. Arreptum vero Daguinus * quo Sanctum percusserat ferrum, reatus sui conscius in piscinam, quæ intra claustra monasterii tunc temporis habebatur, quam citissime potuit, velut occultandum dejecit. Videres tunc laticem velut tanti sceleris cognitorem, ferrum in se receptare expavescere. Mox enim, ut aquam tetigit, velut levissimæ pluma materiei super aquas mirabiliter natavit ; ipse autem homicida amens factus eccle-

UCTORE
ADSONE.

* addit inde
A. C.

* illo A. C.

moritur

E

* iugatis A.
C.

occisus a Daguino monacho,
* in ordinando A. C.
F

* addit se A.
C.

* deest Daguinus A. C.

siam

AUCTORE
ADSONE.

siam petiit, cruentisque manibus signum pulsare cepit.

ui ignoscit:

27 Fratres vero ut audierunt signum inconsueta hora, cum magna admiratione surgentes, et sanctum virum interfectum audientes, ad lectum illius cucurrerunt; sed adhuc anxietate nutantem * in eo spiritum reppererunt. Comprehensum igitur prædictum Daguinum fratres sancto viro obtulerunt, scire cupientes quid de admissio tanto scelere severitas clementiæ ejus judicaret. Denique sanctus pater verborum Domini non immemor, quibus Patri pro persecutoribus supplicavit, dicens: « Pater, ignosce illis quia nesciunt quid » faciunt, » clementer remisit illi, quam in se exercuerat culpam. Deum tibi, frater, inquit, poenitentialiter placabilem fieri studeto: nam quantum ad me attinet, omni te liberum impietate remitto. Romam ergo, filii, progredere, ut te hoc scelere immunem exhibeat qui ligandi solvendique potestate suscepta, diversis morborum generibus subvenit corporis umbra *. Egressus igitur Daguinus, ex præcepto beati viri Romam petiit; unde postea non est reversus.

* divina clementia A. C.

B

sepelitur in Dervo.

n

28 Beatus vero Bercharius diutissime angore vulneris morbidus, tandem carne solutus n, cœlestis vitæ gaudia, exultanti spiritu, felix petivit. Ad tanti quoque viri obitum viris undecumque religiosis confluentibus, sepultus est quodam loco extra cœnobium, multis inibi Deo donante miraculorum pollens effectibus. Sed cum jam Dominus ulterius Sanctum suum occultare nollet, ex præfato cultelli miraculo ceterisque ad tumulum sancti viri ostensis, servis Dei visum est, inde corpus Beati Patris debere transferri, ac * illi inde translatum tumulaverunt retro altare in basilica SS. Apostolorum Petri et Pauli, quam ipse vivens ædificaverat; ubi suffragantibus ejus meritis, multa tribuuntur dona populis. Ex cujus sepulchro longo post tempore oleum pullulans in vas ad hoc paratum visum est defluxisse, cunctis morbo obsessis nimium salubre. Hujus igitur, quia peccatorum pondere prægravati summa operum adsequi propriis viribus nequaquam præsumimus, ejus qui dixit: « Sine me nihil potestis » facere, » imploremus auxilium gratiæ, quatenus, qui merito peccatorum deprimimur, dextera virtutis suæ sublevemur, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et gloriatur Deus in sæcula sæculorum. Amen.

* at A. C.

C

ANNOTATA.

a In Commentario prævio num. 51 monstratur S. Nivardus superstes per plures annos fundato monasterio Altvillariensi.

b Is locus ad nostra usque tempora retinuit nomen Puellaris monasterii, Puellémontier, estque nunc in diocesi Lingonensi, parœcia succursalis sub titulo Conceptionis B. Mariæ Virginis consecrata, et 511 incolas capit (a).

c Hodie Louze, parœcia pariter succursalis incolarum 781; cujus patronus adhuc est S. Martinus (b): neque confundendus hic locus cum suo homonymo Lutosa, Leuze, hodie in diocesi Tornacensi.

d Lengua seu Leuca apud antiquos frequentissime sumitur pro spatio 1500 passuum seu pedum 7500. Vide Glossarium du Cange verbo Leuca.

(a) Annuaire du Dioc. de Langres, ann. 1838, p. XL. — (b) Ibid. — (c) Ibid., p. XL. — (d) T. I Octob., p. 355. —

e Locus ab antiquo jam ad prædium rusticum redactus, hodie la ferme de Pussy. Vide d'Expilly, Dictionnaire Géographique de la France, article Joinville.

f Duplex mihi occurrit locus circa Dervense cœnobium quod monasteriolum dicitur: alterum quod Montreuil-sur-Blaise, alterum quod Montreuil-sur-Thonnance appellatur; sed neutrum, quod sciam, patrocinio S. Maurilii gaudet; cum hoc Dei Genitricem, illud S. Margaritam titularem habeat (c). Unde non improbabile mihi videtur hic magis indicare locum dictum Ville-en-Blaisois vel Ville-en-Bois, qui patronum habet S. Mauritium, et toparcham habebat abbatem Dervensem; erat præterea prioratus a Dervensi principali cœnobio dependens. Vide la Martinière Dictionnaire Géographique verbo Ville-en-Bois. Utrum vero vicus qui Montreuil-sur-Blaisois appellatur, nec multum distat, antiquum monasterioli nomen retinuerit ex hac S. Bercharii fundatione, non ausim pronuntiare.

g Aliam in hac vicinia sub invocatione S. Sulpitii ecclesiam dicatam non invenio, quam in Louvemont, vicus qui super Blesam (la Blaise) non super Vigeram (la Voire) situs est. Non credo tamen, licet codex Aquincinctinus optimæ notæ nomen fluvii expressum non habeat, de illo loco hic agi: nam lib. II Miraculorum num. 21 dicitur ecclesia S. Sulpitii juxta viculum, qui dicitur Tiliolus, quem Thilleux ad Vigeram interpretor. Ecclesiam vero S. Sulpitii destructam opinor ex iis quæ infra citato numero 21 narrantur.

h Satis discrepat Aquincinctinus codex, qui habet: Voce, ut erat, supplicii venerabilis miles Christi, succensus igne Spiritus Sancti, diligenter poposcit, ut sibi locum ad cœnobium faciendum aptum ostenderent, si quem forte lustrando sylvas ad hoc idoneum alicubi invenissent. Se quidem dicit diversa tentasse, sed nullo penitus loco commanendi habitacula fida invenisse. At illi præmio accepto, talibus sermonibus sancto viro respondent: Nos quidem per vasta hujus sylvæ devia pro officio nostro persæpe euntes, plurima in eadem conspeximus, locumque....

i S. Leodegarii Acta vide ad diem II Octobris (d).

k Perperam Almarico tribuitur dignitas majoris domus Childerici II: cum id officium gesserit Wulfaudus, ut constat tum ex ipsis litteris Dervensis fundationis citatis Commentarii prævii num. 47, tum ex Chronico Sigiberti Gemblacensis (e) et aliis.

l Atelanus episcopus, quem alii Azelanum et Telanum scribunt, idem videtur ac Attila, Laudunensis episcopus, qui apud Flodoardum lib. II, cap. VII (f) legitur cum S. Nivardo quasdam res commutasse pro utriusque partis opportunitate.

m Vassiacus, hodie Vassy, caput olim pagi Vallensis (le Vallage), nomen sortiti a vallibus amœnissimis: pagus Vallensis finiebatur ad septemtrionem pagis Catalaunensis et Perthensi, ad orientem Barrensi, ad meridiem Bassiniacensi, ad occidentem Campania proprie dicta. De la Martinière, Dictionnaire Géographique Article Vallage. Hodie caput est districtus præfecturæ Matronæ superioris, (Arrondissement du Département de la Haute-Marne); subest in spiritualibus episcopo Lingonensi.

n Passionis adjuncta vide Commentarii prævii num. 69 et sequentibus.

(e) Ap. D. Bouquet t. III, p. 343. — (f) Bibl. Max. Patt., t. XVII, p. 535.

LIBER

A

LIBER SECUNDUS.

De diversis casibus Dervensis cœnobii et miraculis S. Bercharii, auctore anonymo. Ex editione Surii Vitæ SS. collata cum Promptuario Nicolai Camuzati et codice Ms. Aquicinctino.

CAPUT I. Casus Monasterii Dervensis sub Carolovingis.

Occasio scriptio-
nis.

Adsonis

B

a

Dervum de-
formatum

b

C

instaurat
Odo Abbas
Stabulensis.* proditi-
onis
Camuzati

Hujus anterioris executionem operis divinæ dignationis ordinatione ad memoriam informandam posteriorum, insignis prudentia solertissimi * Assonis abbatis sæpe denominatæ ecclesiæ Dervensis luculentissimo sermone nobilitavit : ea ut prætulit intendens prosequi, quæ qualicumque modo notata a successoribus sive discipulis sanctissimi abbatis et Martyris Bercharii, ætati ejus potere perferri. Quæ vero post obitum beati viri ipsius meritis divino beneficio compensata se relaturum promiserat, minime explicuit, relinquens etiam intacta adnotatorum plurima, scilicet impedimentis diversarum actionum perturbatus, maximoque eventu festi obitus interceptus : unde nostra ætas hæctenus obnubilatur inscitia miraculorum almi prius sæpissime denominandi Bercharii, quæ innumeris ante volutis temporibus vel ad ejus tumulum, sive per diversa loca ipsius nominis invocatione divinæ sublimitatis operatio mirifice præstiterat a. Hæc intuli minime derogans vitæ simplicitati, aut affectans fastum modernæ adulationis, sed ne obloquatur alicujus levitatis, quod ante venerabilis Assonis tempora, sit muta omnis nostra antiquitas : quod contigit non tam incuria et scriptorum raritate, quam irruptionem gentium barbara feritate, seu etiam crebra inter se populorum vicinorum concertatione.

2 Nam haud longe post transitum gloriosi Martyris, exorta altercatione inter Ragafredum Carolumque, qui ob nimiam et Christianis temporibus antea invisam inquietudinem, Martellus vocitatus est b, innumeris nobilibus pene aporiatis, ecclesiæ plurimæ sunt ad nihilum penitus redactæ, distributis earum possessionibus, mancipiis quoque ac sacerdotalibus vasis et rebus, secularia arma et intestina bellorum negotia tractantibus. Hujuscemodi perturbationis eventu compulsi sunt fratres supradicti Dervensis loci cum monastico habitu militaria arma arripere, decerentes proprio arbitrio sibi suisque posteris opprobriosa fœditatis dedecus adscribi, si causa talis exercitii paterentur se perpetuo privari possessionibus rerum variæ opportunitatis, procuratore Beati Bercharii eorum stipendiis diversis in locis delegatis. Hac occasione habitu potiti incongruo, primo a sacri ordinis tramite expeditionibus studendo, deviare, demum, ipsa etiam vestimenta propria, velut armorum impedimenta monstruosa habentes, ægre pati cœperunt : sicque priori paulo melius adjicientes consilium, spretis cucullis, clericalibus sese indumentis operuere, judicantes se decentius eo ornamento Deo omnipotentis mundanis quoque studiis famulari.

3 Tali modo magnificentia ipsius loci facie mutata, pessumdari atque in deterius labi variis impulsionibus cœpit, donec miseratione divina et meritis Beatissimi protectoris nostri Bercharii, rumor tantæ perditionis * attigit aures Augusti

Ludovici. Hic adeo omni bonitatis luce refulsit, ut jure proprium sibi Pii nomen adsciverit, ejus prudentissimis consiliis assidue intererant sacerdotes sanctissimi, abbates etiam religiosissimi, inter quos spectabilis vitæ honestate, omnisque scientiæ probitate habebatur Odo c abbas loci, quem Stabuletum vocitatum, anterioris textus descriptio prælibavit exstructum a Sancto Remaclo pontifice, ejus conditioni felix Martyr Bercharius quondam tradidit imbuendos primævos flores suæ adolescentiæ, relinquens eo loci conspicuum memoriale proprii tyrocinii. Cum itaque rex memoratus, ecclesiarum Dei cultum variis tribulationibus depravatam, satageret in melius restaurandum reformare, regalis decreto consilii, supra nominato abbati curam delegavit Dervensis cœnobii : quo ejus industria, quiret capessere idem locus alimenta et monumenta priscae institutionis ac nobilitatis, quam plurimam extitisse etiam annales regii testabantur. Itaque dominus Odo abbas venerandus, memorandæ operationis executione suscepta, pontificum ac coabatum collegio fultus, præfatum locum adiens, religiositate omni ab ævo proturbata, fratribusque sui ordinis strenuissimis inibi ordinatis ecclesiæ prædia sive xenia, innumeris casibus profligata, regia simulque * pontificum auctoritate distributa, etiam pretii maxima quantitate usibus fratrum restituit : perquirens prisca privilegia, imperiali, ut decuit, munificentia roborata : nec destitit donec ad unguem polita cuncto Francorum orbi refulsit religio ipsius loci.

4 Ipsi quoque ejusdem loci fratribus, haud defuit specialis provisoris Bercharii conspicua virtus, qua eis suam coelitus adesse magnificam notificaret præsentiam. Instante etenim annua solemnitate natalis Sancti Remaclo pontificis venerandi d, rectores delegati procurationis ejusdem cœnobii, inter multa prædicamenta sacrae doctrinæ, etiam mirificos actus pretiosi Confessoris Christi, subditorum sæpissime inculcabant memoriæ : quibus accensi fratrum animi, pari voluntate cuncti spondent in ipsius vigiliis sese celebrem Sancto Berchario peragere noctem. Interea evenit, Deo favente, pridie ipsius celebritatis, adesse ibi quemdam contractum omnibus membris, adeo ut viderentur femoribus plantæ pedum ipsius conjunctæ, isque magnarum conatibus precum cœpit insistere, ut pernoctando in eadem basilica, foret sibi licitum Dei expectare auxilium, dicens sibi coelitus notificatum, quod in ecclesia Beati Martyris, festoque die S. Confessoris esset sibi initium optatæ sospitatis. Fratres vero hoc audientes, multo magis exhilarati, concedunt supplicanti omnem opportunitatem, ut poposcerat, pernoctandi. Celebrata itaque synaxi completorii, capessentibus fratribus quietem primi somni, æger repentinis clamoribus, æditus templi ac cunctos excitat fratres quiescentes in conclavi dormitorii. Surgentes autem subita perturbatione stupefacti, intrant, ut ita dicam, invitati ad peragenda solemnia nocturni officii : ritique peractis omnibus, adeunt inspicere mirabile factum, scilicet membra contracti restituta in integrum statum.

5 Inde nimium, ut optaverant, lætificati, iterum excitantur ad repetendas laudes omnipotentis Domini : reddentes altisonis vocibus supplicia vota, super prædictorum Sanctorum consolatione piissima. Interrogatus vero ægrotus, quid illi visum fuisset, qua hora clamor ejus eorum insonuit auribus, retulit vidisse se quemdam angelici vultus ac habitus ecclesiam ingredientem, eique

manum

AUCTORE
ANONYMO.

c

E

* insimulque
Aquicincti-
nus codexS. Bercharii
ope sanatur

d

F

contractus.

AUCTORE
ANONYMO.

manum porrigentem, cujus visu in pedes constiterat, non sine nimio angore nervorum et vertibulorum. Itaque sospitati redditus, qui ante aliorum fuerat subvectus auxilio, propriis jam gressibus cepit iter carpere gratulabundus, relinquens eo loci stuporem ingentis miraculi, cum maximo studio ac dilectione monastici propositi. Hoc modo primæ exorbitationis Dervensis cœnobii meritis gloriosi Martyris Bercharii statu in melius reformato, per plurima temporum volumina sacræ religionis tramitem, et antiqui decoris inflexibiliter tenuit gloriam. Sed tranquillitatem tam jocundæ pacis multis abusive vertentibus in augmentum impietatis, rursus severitas animadversionis, Hunnorum rabiei exponit depopulationem Christiani populi: maxime, addictis stragi Neustria, et pleraque parte Gallici regni. Tempora hujusemodi infelicitatis impediabantur regimine Caroli Junioris, qui Simplex ferebatur nomine, non tam innocentia quam ignavia omnis rei civilis ac militaris, omnino referens mores Ludovici genitoris, qui ob nimiam vecordiam vocitatus est Nihil faciens e.

e
B
Normanno-
rum metu

6 Imperium ergo hujus, quippe justo Dei iudicio, instigatus, parvipendens, Hunnorum exercitus, quaquaversum debacchando insignes funditus evertens urbes, gladiis et incendio orationum domos plurimarumque gentium delevit populos. Itaque tam immanis crudelitatis frequentibus nunciis territi fratres supradicti Dervensis cœnobii, erumpentibus etiam ab occiduis partibus Astingo duce Wisigotis, qui et Normanni, communi concilio, ut audierant aliarum greges ecclesiarum, decernunt, sumptis secum ossibus Beati Bercharii, fuga perquirere latibulum, hocque statuunt circa ripas Araris fluminis: quæ regio ipsis temporibus ferebatur immunis omni inquietudinis regimine Rodulfi, filii nobilissimi Richardi Burgundiæ ducis, qui justus tenax, ejusque famosissimus ultor extitit. Cum itaque deliberatione habita, fratres satagerent in quodam domicilio res ecclesiasticas, ac suas qualescumque involueris componere sarcinulas, cruciculum quamdam, a tempore S. Bercharii eidem loco venerabilem, secretarius monasterii suspensam parieti ejusdem domicilii alio recurrens oblitus, ad horam reliquit, cum repente ignis inibi accensus congeriem stipularum sibi vicinam, nemine advertente, corripens, flammis in tantum domum replevit, ut ingrediendi omnis abesset facultas. Fratres vero undique concurrentes incendium domicilii utpote discessuri parvipendentes, in commodum patrocinii sibi a Sancto Martyre relictis ac multa * tempestatum discrimina eatenus reservati, lachrymabili gemitu, culpis propriis exigentibus, se admisisse deflebant, querimoniosis vocibus flagitantes id sibi vel ad solatium suæ * exultationis a Beato patrono reddi.

C
* permulta

* forte exultationis
aufugium
Dervenses in
Burgundiam,

7 Nec defuit pii patris presentia, solaturus moestissimos solita clementia: nam consumptis in incendio contignatione parietibusque domatis, super prunas ardentis crucicula adeo reperta est illæsa, ut etiam tenue ligamentum auro textam, quo hactenus suspensa, a vi ignis fuerit omnino incontaminatum. Hoc fausto omine exhilarata fratrum mœstitia, eximii protectoris sibi adesse munimen sentientes ac spem quandoque remeandi nacti, alacriores deliberata petiere loca refugii. Quanta vero quibusve in locis hic pater sanctus divina dignatione miracula gesserit, nulla nostræ memoriæ retulit scedula vetustatis antiquæ: tantummodo innumera priscorum adstipulatione, priores nostri nobis testati sunt extitisse, tam per

spatia itineris, quam in loco destinata mansio- nis. Quorum rumore celeberrimo accensus memoratus princeps Rodulfus, suscepturus insignia totius Francorum imperii, supplex locum ipsum Reliquiarum B. Martyris adiit, se suamque felicitatem ejus committens suffragiis: multisque donatum muneribus, fratrum necessitates plurimis relevavit largitionibus et eos benignissime consolatos, spem propere ac prospere remeandi, Dei Sanctive Martyris auxilio, et sui laboris juvenamine repromisit; quod feliciter, Deo favente, contigit. Nam idem memoratus princeps, laturus auxilium præfata calamitati, imperium Francorum subiit, nequaquam tyrannice, sed divina pietatis prædestinatione ob meritum suæ probitatis, electus a pontificibus proceribus totius Gallici regni ad effugandam inde rabiem paganæ perversitatis. Ejus itaque formidine potestatis, protinus exterita omni feritate barbarica, restaurata tranquillitate pacis, repedandi ad propria capessunt audaciam, qui ob metum paganorum dispersi, diversa petierant loca exilii.

8 Grex quoque ecclesiæ Dervensis, juncto sibi cœtu fratrum Fossatensis cœnobii, qui metu supra memoratæ interneconis eo confugientes devexerant secum ossa Confessoris Christi Mauri f, pari consilio aggrediuntur iter repatriandi, pariter incedentes, simulque divina celebrantes officia, donec itineris progressionem attingerent, quo ab invicem discesserunt, fines Dervenses atque Campaniæ. Igitur adventui pretiosissimi Martyris occurrentibus cum plurima turba sacerdotum clericorumque multis, ac ejus familia quaquaversum dispersa undique recurrente, excipitur eximius protector patriæ liminibus templi, quod vivens exstruxerat in honore SS. Apostolorum Petri et Pauli. Hoc longa solitudine inculum, tribulis etiam et vepribus circum altaria horrentibus, comentes undique fratres famulique cum gloria magnæ laudis iterum in eo reconduunt ossa pii pastoris xvii kalend. Novembris. Hic dies eo loci celeberrimus habebatur ab antiquo, anniversario dedicationis ejusdem basilicæ operationis B. Bercharii ipsius Dei ordinatione consecratæ in honore ac nomine S. Salvatoris. Geminata itaque præscripti diei solemnitate, auctoritate presentium sacerdotum decretum est, perpetuo celebrari ipso die natalis * passionis gloriosi Martyris Bercharii, quam constat evenisse instante festivitate paschali, ob quam rem manebat incelebris more Christianæ religionis. Hinc inolevit jocunditas hujus præclaræ celebritatis, qua hactenus exilarantur tempora nostræ ætatis.

et pulsis hostibus, redierunt Dervum.

* natale A. C.

ANNOTATA.

a In Commentario prævio num. 17, exposuimus, quo tempore et qua occasione Anonymus Dervensis librum de Casibus Dervensis cœnobii et miraculis S. Bercharii conscripserit.

b Quæ bella inter Ragafredum seu Ragunfredum majorem-domus et Carolum Martellum exarserunt ab anno 716 ad 724 refert Fredegarii Chronicon continuatum part. II, cap. cvii (a). Cæterum satis notum Carolum Martellum dictum, non ob savitiam in monachos, sed ob victoriam de Sarracenis (b).

c Odo, aliis Hautho aut Audo, decimus sextus a S. Remaco fuit abbas Stabulensis et Malmundariensis. Merito habetur ut instaurator Dervensis cœnobii, ut liquet e diplomate dato a Ludovico Pio et Lothario imperatoribus, quod hic damus ex Collectione Historicorum Franciæ (c): In nomine Do-

(a) Ap. D. Bouquet, t. II, p. 453. — (b) Cfr Chron. Aimardi, ap. D. Bouquet, t. II, p. 574. — (c) Ibid., t. VI, p. 552.

mini

A mini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludowicus et Hlotharius, divina ordinante providentia, Imperatores Augusti. Si petitionibus servorum Dei justis et rationalibus divini cultus amore favemus, superni muneris donum nobis a Domino impertiri credimus. Idcirco notum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ et nostris, presentibus scilicet et futuris, quia adiens serenitatem culminis nostri vir religiosus Hauto, abba ex monasterio, quod vocatur Puteolus, quod est in Dervo constructum, in honore Beatorum Petri et Pauli, suggestit mansuetudini nostræ, eo quod prædictum monasterium, ubi ille Dei cultor abba præest, aptum esset ad monasterium regulare, quia non solum idem locus, ubi præfatum monasterium fundatum est, verum etiam et omnes adjacentias congruas haberet servis Dei monasticam vitam degere volentibus. Nam et privilegia qualiter ipsum monasterium ad monasticum ordinem perficiendum fundatum esset; et præcepta regalia nobis ostendit, ubi liquido apparuit, quod antiquitus regulare monasterium fuisset. Nos vero hanc rem diligentius scire volentes, jussimus venerabilem virum Hebonem Remensem archiepiscopum et aliquos ex suffraganeis suis ad prædictum locum ire, et diligenter intueri, non solum si ipse locus aptus esset ad monasticum ordinem observandum, verum et utrum clerici ibi degentes monastice vellent vivere, an non. Illi vero nostris jussionibus obtemperantes, sicut nobis prædictus Hebo archiepiscopus renunciavit, et aptum locum invenerunt ad normam regularem custodiendam, et clericos ibi degentes sponte vitam monasticam sicut illis professi sunt, suscipere et perpetuo observare velle. Sed ut prædictus ordo monasticus in eodem loco nostris et futuris temporibus, ad nostram successorumque nostrorum perpetuum eleemosynam digne observaretur, et monachi per tempora degentes secundum regulam S. Benedicti vitam degerent; prædictus Hauto abba precibus, quibus valuit rogavit, ut nostrum confirmationis præceptum idem monasterium habere mereretur, sicut cætera monasteria monachorum in regno, Deo propitio, nostro habere noscuntur. Cujus petitionem justam et rationabilem judicantes, per hos imperiales apices nostros præcipimus atque jubemus, ut abhinc in futurum prædictum monasterium sub monastico ordine persistat, et monachi ibi degentes sub regula S. Benedicti, Domino sibi adjuvante, perenniter vitam ducant monasticam. Et quando quidem divina vocatione prædictus abba ab hoc sæculo migraverit, quamdiu ipsi monachi inter se talem eligere poterint, qui illis secundum regulam præesse et prodesse possit, per hanc nostram auctoritatem licentiam habeant eligendi abbates; quatenus monachi per tempora ibi degentes, pro nobis, conjugibus ac liberis nostris, seu totius regni nostri stabilitate Domini misericordiam indesinenter exorare delectentur. Et ut hæc nostræ auctoritatis præceptio et confirmatio per curricula annorum inviolabilem atque inconulsam obtineat firmitatem, manu propria subterfirmavimus, et anuli nostri impressione signari jussimus. Signum Hludowici gloriosissimi Imper. signum Hlotharii serenissimi Augusti. Durandus Diaconus ad vicem Fredugisi recognovit. Data II Id. Feb. anno, Christo propitio, XIV imperii Domini Hludowici piissimi Augusti et Hlotarii V, Indictione V. Actum Aquigrani palatio regio, in Dei nomine feliciter.

(a) Acta SS., T. I. Januar., p. 1059, n. 40.

d Num fortassis ab Odone introducta solemnitas S. Remacli fundatoris Stabulensis occasio fuit, ut diceretur S. Bercharius eundem habuisse institutorem? Nam quod dubiis verbis edixerat Adso in Vita num. 6, hic aperte enunciatur.

e Ex his videre licet, quo tempore hæc Dervensium migratio accidit: Carolus simplex, filius Ludovici II dicti Balbi, sceptrum Franciæ tenuit ab anno 893 ad 929.

f De S. Mauri translatione in Burgundiam vide ejus Acta ad diem XV Januarii (a).

CAPUT II. Instauratio cœnobii Dervensis, et abbatum series.

H is succincte prælibatis, ocyus exaretur series inertium hæc subsequendum temporum, quæ adeo obnubilavit inscitia negligentiaque sacri ordinis, ut cœnobitæ istius de quo tractamus loci, publice intra claustra monasterii uterentur conjugibus, nuptiarum solemnia celebrantes, undique generos ac soceros adsciscabant; distribuentes generis ornamenta vel prædia, undecunque bonorum studio summo labore antiquitus comparata. Hinc ad tantam pervenire rusticitatis ignaviam, ut spretis militaribus expeditionibus, conspectuque regalis ac sacerdotalis conventus, non tam zelo sacri ordinis, quam voluptate desidii otii maluerint irrecuperabiliter amittere distribuendam vicinis militibus summam mille quingentorum et quinquaginta mansorum cum opportunitate ad ipsos pertinente, videlicet, sylvarum, pascui et agriculturæ. Abbatum tamen sibi faventium subiacebant domino, quorum quia infanda monumenta, etiam nomina a nostra sunt abrasa memoria a, excepto eorum penultimo domno Alardo, cui successit lues tantæ perversitatis domnus Benzo, juste ab ipso deturbatus cœnobio. Hujus itaque expulsio, ac ejusdem monasterii iterata Omnipotentis prædestinatione interius exterius restauratio, ut liquidius pateat, supra memorati excellentissimi regis Rodulfi memorandorum gestorum referantur ad medium maxima præconia. Regulam etenim sanctissimi patris nostris Benedicti adhuc inaudita hominibus Francorum imperii b, solertissima industria istius principis, jubar suæ claritatis plurimis infudit Ecclesiis. Qui vero ipsis temporibus qualecunque præferebant monasticum schema, famosissimi quondam Luxoviensis nominis sese tuebantur consuetudine aliquantula.

10 Sed rex prudentissimus ad decoranda jura sibi a Deo collati regiminis, ut justitiæ sectator insuperabilis, ita ecclesiarum existens instaurator inflexibilis, nequaquam passus umbraticum monachos gestantes habitum, absque aliqua ulterius aberrare doctrina, cœnobium Floriacense, insigne Reliquiis corporis piissimi patris monachorum Benedicti, corrigendum tradidit S. Odoni abbati monasterii Cluniacensis c. Gloriosus autem abbas locum prædictum, ut in gestis ipsius legitur, sibi a S. Benedicto adoptatum religiosissime ordinans, libellum regulæ ejusdem patris, primus eidem loco intulit. Tanta postmodum rei celeberrima fama excitatus domnus Gauslinus, Leucorum urbis pontifex d nobilissimus, prædictum locum adiit, inspecturus rumore ad se perlatum ordinem religionis, indeque remeans, sollicitus gregis a Deo sibi commissi, descriptionem omnis monasticæ conversationis quam inibi religiosissimam inspexit, supradictam quoque regulam

Collapsa
Dervi disci
plina

E

a

b

F

restituatur,
introducta
regula S. Be-
nedicti,

c

d

AUCTORE
ANONYMO.

gulam beati patris secum deferens, primus urbi Tullensi innovationem monastici ostendit propositi. Fretus igitur pontifex sapientissimus multimodis divinæ institutionis documentis, viris prudentibus undecunque collectis, cœnobium S. Apri, situm in suburbio Tullensi *e*, regularibus disciplinis strenue imbutum, multorum commoditati profuturum, decentissime reddidit illustratum.

*et expulso
Benzone ab-
bate nefario;*

11 Hinc itaque, exardescente circumquaque zelo sacræ religionis, horrescentibus etiam tyrannicis principibus inordinatos actus habitatorum Dervensis cœnobia, pari consensu totius regionis, domnus Benzo supradictus abbas, abinde proturbatus, coactus petere (cui loco abbatis præerat) cellam Bobini Germanicæ Insulæ, in suburbio Trecorum Augustæ *f*. Discensus tamen, clientum pravorum hortatu, cuncta privilegia, ornamentorumque aliquanta exosæ sibi ecclesiæ secum tulit; monachis vero suis metu invisæ regulæ in diversa fugientibus, successerunt fratres adducti a monasterio S. Apri: qui memoriam suæ prudentiæ, nostræ hactenus ætati ostentant etiam ecclesiasticorum voluminum sagaci ordinatione. Sed quibus auctoribus intronisi, priores fuerint expulsi supersedi scribere: ne ineptæ controversiæ aliquando videar fomentum præbuisse. Qui autem, qualesve extiterint, quorum optimo studio idem locus post asperitatem tantæ hyemis, quasi revirescendo floruerit, de crevi promere scriptis, ut noscant posteri, quantæ fuerint bonitatis, quos miseratio venerandi Bercharii præordinavit pastores, posthac, et per hos suo felici ovili.

*cui succedit
Albericus:*

12 Primus igitur eorum dominus claruit Albericus, nobilissimis natalibus ortus, indigena Remensis, monachusque S. Apri Tullensis, qui post supradictum Benzonem, competens suæ bonitati, cum regimine pastorali suscepit nomen abbatis, adoptato sibi ad supplementum omnis auxilii, domino Assone jam dicto ac frequentius memorando, doctrina philosophica ac vitæ probitate spectabili. Hic ditissimis nobilibusque parentibus Jurensi tellure satus, Luxovio diversis litteratoriæ artis plenissime imbutus, quem in primævo flore juventutis affluentem verbo sanctæ eruditionis cum puritate vitæ innocenti, perspicue agnoscentis pontifex clerusque Tullensis, multis supplicationibus eductum a Vosago, substituerunt urbi Tullensi ad magisterium sacri ordinis, ut lumen lucernæ super statuam candelabri. Ibi per aliquanta temporum volumina variis insudans divinæ præceptionis exercitiis, post maximam multorum instructionem, iterum claritas divini splendoris, videlicet Asso, opponitur effugandis Dervensibus nebulis, ad inseranda plantaria superni obsequii. Ibi postmodum, excedente vita domino Alberico, abbas effectus basilicam SS. Apostolorum a B. Berchario quondam extractam parvissimam reputans, maximi quod nunc frequentamus templi fundamenta jecit amplissima.

*Domno A.
C.*

g

*quem excipit
Asso*

13 Ipso etiam comite amminiculante, privilegia ejusdem loci, quæ supra retulimus a domno Benzone insidiose deportata ad locum Insulæ Germanicæ, cuncta recuperavit munificentia domni O-

donis illius loci abbatis, cujus precibus hic famosissimus Asso Vitam Confessoris Christi Flodoberti, primi ipsius monasterii instauratoris et abbatis, sermone veracissimo, simplici exaravit stilo. Hic etiam precibus ac jussione S. Gerardi, Tullensis urbis episcopi *h*, Vitam B. Mansueti *i*, primi dirigente Petro Apostolo ipsius urbis pontificis, dissertissime composuit. Gesta quoque S. Confessoris Basoli *k*, præfationibus facundis antepositis, cum subsequencia miraculorum lepide edita digessit ad liquidum, hocque non præsumptivè, sed interpellatus a sapiente Gerberto tunc Remensis urbis archiepiscopo *l*, atque a sibi cognomine præclarissimo viro scilicet Assone abbate monasterii prædicti Confessoris. Cujus, defuncti haud post multum temporis, tumulum gratia specialis dilectionis versibus honoravit propriis, in-quiens inter alia:

O felix Asso, titulum tibi condidit Asso.

Opuscula præterea plura versificè composuit, hymnorum etiam aliquanta cantica, Ambrosianos hymnos elucidans glossulis. Sed et secundum librum dialogorum S. Papæ Gregorii, videlicet gesta SS. monachorum patris Benedicti carmine nobilitavit heroico, priscorum poetarum carminibus excellentiori omni modo, devictus supplicatione sibi familiarissimi Abbonis, abbatis *m* supra scripti monasterii Floriacensis, qui vir maxime prudentiæ ferro insons noscitur occubuisse. Gesta vero hujus sancti piissimi protectoris nostri Bercharii ad extremum quoad potuit, comens lepore facundiæ spectabilis, sparsit totius Galliæ oris, quæ eatenus inculte exarata habebantur et addita.

14 Nec vero tantummodo proderat monachalibus cœnobiis, verum plurimis clericalibus ecclesiis; inter alia commoda tradidit modos et horas orationum ac multiplicis psalmodiæ, tam ætatis quam hyemis quadragesimæve tempore, ut hactenus palam testatur verbis et affectu clerus Treccassinæ Ecclesiæ. Hujus tunc temporis Manasses præsul *n* hunc abbatem miro colebat affectu, se propriæque parochiæ actus ejus committens industriæ. Istius pontificis frater, Hilduinus nomine, eo tempore comes Arceciensis Campaniæ, militari audacia multa crudelia commiserat facinora. Hunc Asso piissimus adeo est insequutus, quorum erat affluentissimus verbis sanctæ prædicationis, ut eum in se reversum cogeret cuncta relinquere, et profiteri laborem Hierosolymitani itineris, se ei dans comitem subeundi tanti laboris gratia piissimæ consolationis, referens actus B. Bercharii: qui adiens Hierosolymam fertur duxisse secum Wamierum tormentorum S. Leodegarii reum *o*. Itaque hujuscemodi opinionis promulgatione, multis viris illustribus excitis, determinatione istius patris dies decernitur, loca cunctis congrua ordinantur subsequendi, aut operiendi Assonem doctissimum, operis paucis attentati famosum signiferum. Igitur anno Verbi incarnati DCCCXXIII pius pater vale dicens charissimis filiis ac fratribus ob hoc inibi plurimis congregatis, largiter flendo, deosculatis omnibus, ipse prosequutus cunctorum ingenti ululatu et gemitu, ingreditur iter via Hierusalem mundanæ. Jam sibi pactis valvis matris nostræ Syon cœlestis.

15 Secuti sunt autem eum a cœnobia frater quidam et famuli usque ad ingressum maris, inde deportaturi cæteris consolatoria verba patris. Ipse vero non tantum verba, verum manu propria conscriptas inde direxit litteras, intimans se die datarum litterarum intrasse mare, ducens ad

D

h i

k

E

m

*cujus gesta
referuntur;*

n

F

o

*Adseni de-
functo*

portum

ANNOTATA.

A portum urbis Babylonice. Sed festinantem ad majora certamina dignatio Omnipotentis evocat ad bravium celestis remunerationis : nam in ipso mari correptus languore ultimi exitus, coepit urgeri extremi angoris singultibus, lingua tamen inreperabilis mansit, a sociorum consolatione inflexibilis, minime vacans a laudibus piissimi Redemptoris, cujus flentes socios commendans custodiæ, beatam animam a puppi exultationis transmisit ad gaudia patriæ celestis. Hujus corpus defuncti, comites illustres viri ipsius sanctitatis conscii, nequaquam passi, ut mos est, pelagi fluctibus dari, sed maximo cum honore secum quadrido devehentes, quinto die prospero cursu ad portum insulæ, quæ fertur Astilia p, appulsi, decentissimo, ut par erat, coniderunt inibi mausoleo. Inde plurimis ejusdem comitatus perpetuum voluntarie subeuntibus exilium, aliquanti optati itineris labore peracto, remeantes, diem obitus locumque sepulture ac extrema mandata diu expectati patris moestissimis detulere discipulis.

succedit Bruno.

B 26 Præcedentibus succincte transcurtis, libuit paulisper immorari laudibus istius beati viri, quia hic omni felicitate felix multorum Sanctorum gesta scriptis depinxit propriis, atque ab ejus in hunc locum cum domno Alberico ingressu, omni infelicitate supradicta hæc caruit ecclesia, nec dicam caruit solummodo, verum, quod fausto utinam proferam omine! testor, augmentatam omnis decoris honore usque ad exitum domni Brunonis, septimi a venerando Alberico abbatis, septem annorum lustris hanc honorifice gubernantis. Hic vir prudentissimus ordinatus est Romæ a S. papa Leone IX, donatus ejus cognomine r, cum baculo pastorali, et benedictione condigna tanto patri. Hic etiam inter multa suæ sagacitatis memoranda opera, sæpe adiens Romana concilia, faventibus ejus probitati archiepiscopis magnæ auctoritatis, Athelardo Lugdunensi, Hugone Crisopolitano s, ac Mainardo Senonensi, aliisque sacerdotum quam plurimis, annum censum Diseiacensis prædii, post tempora supra memoratæ infelicitatis primus suo loco, cujus erat juris, restituit. Usus quoque sibi decenti familiaritate successorum supra denominati S. papæ Leonis scilicet Stephani, Nicolai, Victoris atque Alexandri, plurima prisca privilegia, multaque moderna eorum auctoritatis confirmatione roborata, sollicitus post se venturæ ætatis, istius loci prudens recondidit archivis. Ejus imperiis frequenter iteratis, impulsus hoc arripui opusculum muta pagina, a nomine auctoris, quæ ut reor stat aliquanti nimum loquacissima garrulitate inepti sermonis t. Sed scienter malui patere irridendum cachinnis, quam non implere jussa tanti patris, super miraculis B. Bercharii, quorum ipse plurima visa vel a cernentibus vel fidelium et veracium testimonio subnixis tradita, sæpe recensens, pariter ostentabat aliquanta suis manibus scedulis adnotata. Horum gratia multa præfatus sum minus utilia, scilicet causa excusationis, cur rara sint memoriæ tradita ante tempora sæpe memorandi Assonis, a cujus regimine quia narrandi inchoamus initium, eo vivente facta primum replicentur miracula.

a *Abbatum Dervensium nomina non ita abrasa sunt ut nulla supersit eorum memoria : nam Gallia Christiana (a) octo enumerat abbates medios inter S. Bercharium et Alardum, scilicet : Synaulium, Odonem seu Hautonem, Altmarum, Pardulum, Wlfaudum, Humfredum, Adalgarium seu Algarium, et Adalricum.*

b *Exaggeratum merito videtur Joanni Mabillon, quæ hic de regula S. Benedicti, quasi adhuc sæculo x incognita esset Gallis : vide dicta a Nostris ad diem iv Octobris in Commentario prævio de S. Aurea Virgine abbatissa (b). Certe in Concilio Moguntino anni 813, a xxx episcopis et xxv abbatibus celebrato, dicitur canone xi (c) : Abbates autem censuimus ita cum monachis suis pleniter vivere, sicut ipsi, qui in præsentis synodo aderant, palam nobis omnibus promiserunt ; id est secundum doctrinam sanctæ regulæ Benedicti, quantum humana permittit fragilitas. Si igitur regula sanctissimi patris Benedicti adhuc inaudita hominibus Francorum imperii fuerit, hoc ita intelligendum est, ut ejus memoria apud Francos, collapsa regulari disciplina, omnino fere obliterata fuerit. Caterum, si ante Odonem Cluniacensem Dervenses unquam Benedictinam regulam professi fuerint, utpote qui a Berchario patre Luzoviensem normam edocti fuerant, difficile dictu est. Confer quæ in hoc argumentum scripsere Nostris ad citatam Vitam S. Aureæ (d).*

c *Obiit S. Odo abbas Cluniacensis anno 942. Ejus festum colitur die xviii Novembris.*

d *Obiit S. Gauzlinus anno 962, die vii Septembris, ad quem diem Nostris ejus Acta edidere (e). Vide chartam, qua restituit monachos in cœnobio (f).*

e *Erat cœnobium S. Apri sub regula S. Benedicti et Congregationis SS. Hidulphi et Vitoni. Colitur S. Aper, episcopus Tullensis die xv Septembris, ad quem diem ejus Acta require (g).*

f *Cella Bobini, hodie Monstier la Celle, Congregationis S. Vitoni cœnobium erat, ejus primus abbas fuit S. Prodobertus, cujus Acta vide ad diem viii Januarii (h). Unde nomen Insulæ Germanicæ loco adhererit, non mihi constat : clausus est duplici fluviolo cui nomen Vigenna, la Vienne.*

g *Dreiam, hodie Droyes, a Dervo non multum dissita est parochia ruralis. Heribertus seu Harbertus, de quo hic agitur, est hujus nominis secundus, comes Campaniæ et Treocarum, filius Heriberti I, comitis Veromanduorum et Treocarum, frater Roberti, cui successit anno 968 : obiit iv kal. Januarii anni 993. Nicolaus Camuzat refert diploma Heriberti (i) datum xvi kal. Febr. an. xiv, regnante domno Lothario rege Francorum. Actum monasterio Dervo publice. Hoc diplomate concedit Heribertus Dervensibus mercatum, pontanicum atque salnivum, quoad medietatem, quatenus in villa Olumna existunt.*

h *Colitur S. Gerardus die xxiii Aprilis, defunctus anno 994 ; ejus Acta occurrunt ad dictum diem (k).*

i *Mansueti memoria celebratur die iii Septembris : ejus Acta ad hunc diem Nostris dederunt (l).*

k *S. Basolus in agro Remensi colitur die xxvi Novembris.*

l *Gerbertus, Remensis archiepiscopus, anno 999 summum pontificatum obtinuit, dictus Silvester II. m S. Abbo Floriacensis abbas martyrium subiit circa annum 988 ; colitur die xiii Novembris.*

n *Manasses I obiit, ut videtur, anno 991. Dedit Adsoni Dervensi tria altaria videlicet : de Laderciaca Corte (Lassicourt), de Doninica Corte (St Crestophe) et de Requiniaca Corte (Cors S. Leger lez Briene). Actum Treocarum civitate publice*

(a) T. IX, col. 910. — (b) T. II Octob., p. 481, n. 34. — (c) Labbe, t. VI Conc. col. 1245. — (d) T. II Octob., p. 478 et seqq. — (e) T. III Septemb., p. 129. — (f) Ann., t.

III, p. 653. — (g) T. V Septemb., p. 55. — (h) T. I Januar., p. 505. — (i) Promptuar. Ant. Tricass., fol. 85. — (k) T. II April., p. 206. — (l) T. I Septem., p. 615.

A sub die v April. anno iv regnante domno nostro Hugone rege (anno 991) (a). Confer Atlantem Cassinianum.

o Confer Commentarii prævii num. 62 et sequentem.

p Astiliam insulam e solis S. Bercharii Actis cognoscimus; Astypeleam hodie Stampaliam, insulam archipelagi, suspicantur esse auctores Historiæ litterariæ Franciæ (b).

r Bruno, ante benedictionem Wandelgerus dictus, baculo pastorali donatus fuit a S. Leone IX, kalendis Maii anno 1050 (c).

s Chrysopolis Vesuntio dicta medio ævo: originem nominis require in Hadriani Valesii Notitia Gallia, verbo Vesuntio.

t Hisce verbis, ut præmonui Commentarii prævii num. 17, ætatem Anonymi indicatam habemus.

CAPUT III. Miracula S. Bercharii.

Heribertus comes sanatur;

a

B

b

C

c

rusticus prædo punitur:

Heribertus comes, qui cognominatus Vetulus, cujus supra meminimus a, incurrit quondam validæ febris nimium incommodum, cujus ardoribus frigidibusque dum laboraret multo tempore, plurimorum quæsivit auxilia Sanctorum, ut eorum meritis quiret adipisci aliquod remedium, Parisius, Mettis, Trevis Sanctorum expetiit suffragia, Sancti quoque Remigii, et B. Memmii b adiens sepulchra, aliorum etiam Sanctorum visitavit loca, quorum non placuit meritis ut præstarent opem illius sanitatis. Novissime Vitriacum venit nimis afflicto, auxilium Domini sperans, virtute qui inibi habetur clavi ejus. Verum Dominus noster Jesus Christus, qui nec sic ei largitus est sanitatem, inspiravit, ut superprædicandi patris Bercharii interventu, posceret fratrum hujus loci orationum solamen. Mittens ergo ad magnum abbatem Assonem, obsecrat, ut pro eo, tam ipse, quam omnis congregatio, Dei ac Sancti Martyris imploraret meritum, quia vitæ suæ nullum ultra aliud sperabat auxilium, nec ei veniendi ad S. Bercharii limina aliqua suberat facultas. Hanc legationem recolendus Asso benigne suscipiens, quoniam ut adhuc liquido patet, hujus loci utilia idem princeps, ac si sua, procurabat: adscita omni congregatione, statuit ut propriam ea nocte pro eo funderent orationem, soluturi in crastino Missæ matutinalis itidem pro eo celebrationem. Ipse quoque Deo devotissimus abbas, Missa peracta, catenam S. Petri cum aliqua parte Reliquiarum S. Martyris lavans, ei in vase parvissimo transmisit ad potandum. Ipsam ergo lavationem ut libavit, mox somno corripitur, surgensque post longam pausionem, nullo monente, cibum petiit, sanitati deinceps restitutus. Ipse autem ut Samaritanus Deo gratias redens, ob memoriam tanti beneficii, medietatem terræ, quam habemus, Ulcenas, sanctis Apostolis Petro et Paulo et B. Berchario Martyri dedit, ipsemet eo pergens, atque ad confirmationem largitionis inde se expelli a quodam nostro monacho nomine Albuino fecit c.

18 Relatum est supra studio memorandi Assonis, ac auxilio jam dicti Heriberti comitis, restitutas dominio hujus ecclesiæ villas duas, id est Dreiam et Puellare monasterium, quibus vicinus est locus parvissimæ insulæ, dictus ab antiquo Mangisvillare. Ibi B. Bercharius avidus vitæ solitariæ, primam olim construxit ecclesiam in honore S. Albini, perlustrans abdita Dervensis syl-

væ, quo postea vitans frequentias sæcularium, sæpe Deo fudit gratiarum libamina precum, solitus pernoctare ibi cum discipulis, si quando contigisset, causa alicujus necessitatis demorari circa Puellarum monasterium, in villa istius nominis ab eo exstructum. Verum peccatis imminentibus monasterium illud monialium postmodum est adnullatum, et ecclesia illa funditus redacta ad nihilum, non tamen omnino locus desolatus largitate cœlestium donorum: nam villæ Puellaris monasterii quidam rusticus, nomine Vulfarus, cernens studio venerandi Assonis undecunque saxa adunari ad ampliationem hujus templi, parvipendens, utpote alienus, dominium monachorum, adnexis plaustro quatuor paribus boum, pergit devehere lapidem altaris ecclesiæ supradictæ insulæ. Hunc ergo plaustro impositum, rediens venit ad vadum per quod introierat, moxque tanto pondere fixi sunt boves, ut trahere ad aquam minime possent: exclamativaque rusticus, stimulo fustibusque agitando boves, sed nequaquam proficit: volens flectere animalia ad dexteram vel ad lævam, nec sic adipiscitur efficiendi aliquam possibilitatem. Ad hoc factum villæ jam dictæ multi convenientes, mirabantur super hac re, ac divinitus inspirati, protestabantur nolle Deum, ut altare exstructum opere famuli sui, ab eo loco posset educi: quod audiens, versus ad orientem, spondet Deo Sanctoque Berchario lapidem sese loco proprio relocaturum, si ejus nutu reciperent animalia perditum gressum. Hæc dicens, boves concutit, et statim mirum in modum videres eos citius retro redire, quam antea fecissent in nullo recto itinere, atque ita suo loco restitutum est altare. Exinde Dominus illic multas virtutes operari et locus cœpit venerationi haberi: ea occasione ac opera Assonis abbatis, qua sunt redditæ villæ supradictæ ditiori hujus loci. Quando, Deo disponente, domni Assonis tempore hoc cœnobium cœpit germinare, ut iterum quasi virescendo relevaretur, sicut sæpe superius protulimus, non solum villæ cœperunt rehabitari, sed etiam in locis et salibus, ubi numquam fuerant, cœperunt rustici, qui undique confluebant, incolæ fieri.

19 Itaque per id temporis construebatur quoddam mansionale super Sufflanam fluvium d desuper Lutosas, quod adhuc, a primi habitatoris nomine, Haraoth mansionale nuncupatur. Ibi inter primos habitatores quædam vidua commanens cæcam habebat filiam. Factum est autem ut monerentur a scientibus vicinis, quatenus ad ecclesiam Lutosas, quam S. Bercharius ædificavit ad honorem S. Martini, properarent, imploraturæ Domini misericordiam, Sancti quoque Bercharii ipsius constructoris, et S. Confessoris Martini, cujus nomini ac honori B. Martyr eam dedicando tradiderat. Mater, ut hoc comperit, die statuto petitura ecclesiam, ibi quam ferret filia plena fide, paravit candelam. Dum ergo pergentes ad ostium venissent ecclesiæ, filia cæca quæ a matre ducebatur, contemplatur divinitus. accensam, quam gerebat manibus suis, candelam. Exclamans autem dicit matri suæ: Mater, candelæ mea accensa est; genitrix respiciens videt candelæ flammam, et cum exultatione interrogat filiam: Tenerrima filia quomodo scis? Et illa: Quoniam bene domina prospicio. Tunc utraque, oblato munere ac fusa oratione Christi Martyri sanctoque Confessori, gaudentes, et Deo gratias agentes, domum sunt reversæ. Ut autem comprobaretur juvenula utroque suffragatore sanitati reddita, palam ostendit se, ibi susceptis munus

D gratiarum A. C.

E

cæca visum recipit: d

F

gratiæ

(a) Camuz. Promptuar., fol. 83. — (b) Hist. de la Fr. litt., t. VI, p. 475. — (c) Gall. Christ., t. IX, col. 917.

A gratiæ duplicis, scilicet restaurationem luminis, et custodiam perpetuam virginitatis, nam perfectissime lumen promerita, sacrum velamen suscepit, quod per plures annos usque ad obitum devotissime servavit.

S. Berchario
insultans,

20 Locus, Monasteriolus dictus, cum ecclesia, quam ibi B. Bercharius in honorem Sancti Mauricii ædificaverat, ad nihilum ipsius temporibus sic erat redactus, ut nec super sacratissimi altaris lapidem remansisse contingeret operturam: nec etiam ab ullo frequentabatur; sed cura et jure studium officinas hujus monasterii renovantium, haud procul ab illo repererat semitam, qua facilius possent lapides advehi. Ipse quidam locellus, undique sylvæ magna circumseptus, penitus vero circa præscriptum lapidem confusa frutetis gramina abundabant. In hac præterea monasterii villa, Joannes vocitatus quidam extiterat homuncio, habens malæ institutionis filium nomine Dagobertum. Hic die quadam circa prædicti loci confinia dum ob custodiam sequeretur animalia, cæteris cum pastoribus sequentibus gregem, pro comperta fertilitate interiora penetrantem, nequid abduceretur, adolescens nefandus solus remanens, sacrum ascendit altare, atque ipsum quod gestabat ferro tangens, ait: Mea hic erit statio, pœcusque meum, cujus reversioem haud comperero, inreverenter ab hoc exigam Sancto. Tali vesaniæ insistentem socii ut repererunt, nimia vix supplicatione ut descenderet meruerunt. Sed ut ex tantæ benedictionis fastigio malesanus descendit, tantus nimie tribulationis vigor super eum ascendit, ut nisi per contribulium subvectionem ad genitorem valeret repedare mansionem, plurimosque dies lethali angore contritus, et oculis orbatus, post modicum lamentandæ pravitatis indultum spatium, præsentis vitæ accepit terminum. Exinde arborum densitate radicatus eruta, oratorium illud reædificatur, hactenus habitatorum assiduitate usitatum, fruunturque illic dominica miseratione, qui tota eam expetierint devotione.

et alius altare
violens
punitur:

21 Non minus mirabile accidit de lapide altaris, quem mellitus pater et pastor Bercharius ad honorem S. Sulpitii dedicavit. Quidam militaris ordinis vir fuerat generosus, plurimis excellens possessionibus, inter quas possidebat quoddam prædium, Cryptas vocitatum, cuncta opportunitate floridum, ac fecunditate quam exigit simplex ruralis incolatus decoratum. Id vero duriter perturbabat eum, quoniam si terrenorum cunctæ adessent commoditates, illic, quo primum Dei quæreretur regnum, nunquam fuerat Christi tabernaculum; volens igitur in eo basilicam ædificare, jubet devehî prædictum altare. Locus autem, quo ecclesia jam dicti S. Sulpitii fuerat, est juxta viculum, qui dicitur Tiliolus e, constans ex hujus monasterii manso, sed cuncta ejus constructio præter memoratum lapidem delata erat sub cælo. Itaque plaustro adducto, quidam rusticus petram superponens, redditos semitæ boves deducere cum cœpisset, post modicum spacium boves exorbitantes, minime ultra progredi valuerunt; miser vero homuncio nimium fatigatus, sæpissime conclamando, et stimulando eos, quamquam parum proficeret, ut potiretur requie, supra conscendens resedit, nesciens se magis dolori oppositum, quam fatigatione exutum; mox etenim dolore obsidetur gravissimo, boves etiam non potuerunt pedes movere a loco. Sic tandem convictus descendit, lapidem deposuit, ac in loco illo eum relinquens, domum petiit, eoque languore per aliquod tempus maceratus, vitam ami-

sit, animalia etiam peste consumpta sunt. Dominus vero, qui hæc jusserat, videns quod acciderat, nec lapidem a loco ubi fuerat projectus removit, neque oratorium, quod ædificare disposuerat, inchoavit, timens quod displiceret Omnipotenti; sed post L et amplius annos filius prædicti divitis, in viculo, qui dicitur Villaris, ecclesiam condidit, ac sæpius dictum lapidem advexit, et ex eo altare ibi constituit.

AUCTORE
ANONYMO.

22 Fidelissimus Dei abbas Berengerius, successor dignissimus memorandi Assonis, audiens quosdam a partibus Tullensium volentes cupiditate prædæ et spoliis, effringere istud monasterium, indixit ut ipsa cortis cœnobii valde munitur, et vigiles ipsam circumeuntes omni nocte insisterent. Post aliquas vero noctes, dum circummissent ambitum cortis vigiles, et ad partem orientalis fenestræ secus altare S. Mariæ clamantes et clangentes, ut mos est castrorum, restitissent; ecce vox a parte templi clamans vigilibus insonuit: Qui estis vos tanta inquietudine insistentes Deo et Sanctis ejus in hoc loco, quisve jussit ut hæc vigiliæ circa Dei agerentur tabernaculum? Illi respicientes ad sanctuarium, imaginem loquentis testati sunt se vidisse circumfusam immensa claritate, et ob nimium pavorem nihil aliud sunt respondere ausi, quam quod illorum Dominus abbas hæc jusserit. Quibus vox loquentis talia intulit: Dicite abbati: Nunquid non prævaleat adhuc servare hunc locum, qui hactenus protexit eum? Videte ne ultra convenientes, taliter hic inveniamini. His dictis disparuit, et illi continuo halitus vix habentes aufugerunt. Horum unus vocabatur Grimoldus de Tribus Fontanis, alius Joannes. Hic Joannes circiter xxx postea vivens annos, meruit narrare multis hanc S. Martyris servorum suorum consolationem. Alter verbo Grimoldus metu ipsius visionis infirmitate captus, ante annum vitam finivit. In eodem autem loco nullus deinceps vigil deputatus est, et illi, qui eo tempore hunc volebant infringere, convenientes circa urbem Tullensem, hospiciaque suscipientes, orta inter eos contentione, plures ex eis inibi ferro interiire, qua de causa nimium perturbati reliqui, redierunt ad propria. Post aliquot etiam dies ductor eorum vita privatus est, sique Deus protexit hunc locum, propter sui famuli et custodis nostri Bercharii meritum.

S. Bercharius
suorum cu-
stos.

E

F

ANNOTATA.

a Actum fuit supra num. 12 de Heriberto, qui licet vocetur Vetulus, tamen hujus nominis est secundus.

b S. Remigii Acta vide ad diem 1 Octobris (a) et S. Memmii episcopi Catalaunensis ad v Augusti (b).

c Est modus notabilis, quo quis dominium rei alteri tradit.

d Est fluviolus Sublana, Soulaines, quo villa Lutocæ alluitur; paulo supra ponitur in mappa Cassiniana locus Aromagny, quem suspicor nomen ab Haraoth mutuatum fuisse.

e Vide annotata ad cap. III, lib. I, annotatione g.

CAPUT IV. Continuatur narratio miraculorum S. Bercharii.

Quidam claudus ultra Mosam fluvium habitans, nomine Girardus, per visum docetur, ut si sanitatem recipere vellet, dilecti Dei Bercharii

Claudus sa-
natus;

(a) T. I Octob., p. 59. — (b) T. II Augusti, p. 4.

suffragium

AUCTORE
ANONYMO.

suffragium festinus quæreret. Optatum is callem dum requirendo teneret, ad cuiusdam nostri clerici, qui Bruno dicebatur, mansionem pervenit, ac huic causam sui adventus aperuit, qui prædictum debilem deduxit ad monasterium gaudens, decimoquinto die ante festum Ascensionis Dominicæ; deinde per tres dies ante Ascensionem, in quibus litania fieri solet, ultra posse suum secutus est turbam monachorum, semper orans, qui ferebantur, merita Beatorum: id quoque in die Ascensionis non minus devote peregit. Feria vero sexta, et sabbato sic fuit fatigatus, ut ex hospitii lecto, quod Deo plenus abbas Bruno ei deputaverat, nequiret exire. Nocte igitur, quam Dominicus dies sequebatur, iterum quare monasterium reliquisset interrogatur, ac mox repetat, jubetur. Mane facto, ecclesiam petiit, et usque ad publicam Missam ab ea non discessit. Dum autem legeretur Euangelium cœpit tremere, et paulatim vehementer planctus emittere; ut enim perventum est ad Secreta, dum cogerebatur ut quiesceret pro Missæ reverentia, pertonabat his vocibus: Ecce morior, ecce morior. Jacens enim ad terram secus dextri chori introitum, dirigebantur nervi ejus, ac velut ex aqua exisset, fluebat sudor per corpus ejus: tali equidem passione vexatus est usque ad Completas; tunc denique totus fuit extensus, sed manebat ut ad exitum spiritus: quod quidam nostrorum, Odo nomine, seniorum cernens, tactus Dei fiducia et validus corpore, jacentem qui fuerat claudus, seminecem arripuit, et ante S. Petri altare deposuit. Post modicum deinde spatii, ut ad se homo rediit, memoratus senior cœpit eum deducere, quasi mater docens eum incedere. Senioribus autem hinc laudes Jesu bono psallentibus, omne suburbium accurrit et tantus in eis ardor excrevit, ut quasi Salvatorem Dominum nostrum præsentem intuerentur, quisque certaret sacro altari deferre munus. Qui vero hæc ignorans superveniebat, et nil præter indumentum quo tegebatur detulerat, continuo illud offerebat Deo et suis Apostolis pro amore Bercharii sui Martyris. Nequaquam ex toto possumus exprimere, quam vehemens gaudium extitit ipso die, sed lachrymarum ubertas, quæ a monachorum gaudio procedebat, et occursum populorum, quo affluebat, testimonium perhibuit quod paraliticus, de quo lectum est in euangelio præsens a.... Unde tantus odor hinc emanavit, ut ex multis partibus ante noctem multa plebs advenerit, et a partibus Campaniæ et de Barro super Albam b; de cujus parte videlicet de vico, qui Salex c vocatur, quædam cæca affluit nomine Lamfendis, quæ continuo promeruit lumen, et hæc pro tanti muneris devotione, sacrum excepit velamen, quod usque ad obitum magnifice gessit. Convenit etiam magna multitudo debilium, videlicet cæcorum, claudorum, ardentium, aliorumque infirmorum, ex quibus plures visus, gressus, extinctionis, varique sanitatis gratiam adepti sunt; nemo tamen extitit aliorum, qui non aliquod sentiret remedium. Is vero Girardus per plures annos in hoc loco mansit, deinde monachalem habitum accepit.

Dervum a S.
Berchario

d

e

24 Altera die Rainardus quidam de Villa Cacerali corte d astitit, cui totus dexter jam arserat pollex. Hic atletam carissimum Domini Bercharium invocavit ad subventionem, et mox adipiscitur arsonis extinctionem. Crispianus e villa quædam dicitur, sita in confinio castri Breonensis et sylvæ Dervensis; hæc ab antiquo latronum extitit alitrix, utpote admixta sylvæ, quæ immensa circumquaque diffusa, præbet hujus

studii hominibus grata latibula. Istius itaque villæ miles quidam Berterus nomine, cum suorum complicitum turma clanculum adgressus villam quandam super Maternam fluvium in comitatu Pertensi f, maximam inde suum multitudinem adduxit. Hos insequuti viri ipsius regionis, nequaquam valentes attingere, per hanc reversi villam, ab hominibus hujus S. Martyris suos cœperunt exigere, asserentes eorum ductu se eos amisisse. Istis vero hæc contradicentibus, sese illic adfirmant reversuros, nihilque in omni hac villa relicturos, verum neque S. Bercharii corpus. Plurima ergo insanissime comminati, diem statuunt reversionis, interim obligantes sacramento omnes colonos supradictæ Pertensis regionis ad directionem hujus loci. Tandem statuto tempore simul convenientes, elegerunt septingentos ex tanta multitudine, jubentes cæteros ad propria remeare, validiores septingentos, ut diximus, retinentes, non causa alicujus nostrorum timoris, sed ad ostendam magnitudinem suæ potestatis, sibique præfecerunt quendam virum nomine Badinum. Prænunciatur hujus ecclesiæ fratribus, unde perterriti sunt non modice, hinc quoque amplius angebantur, quoniam aberat Domini Berengerii g abbatis venerabilis presentia: devotissimus etenim Deo abbas Willermus, S. Benigni Divionensis ecclesiam religione et parietibus per auxilium Brunonis, Lingonensis episcopi, miro opere innovaverat, ad cujus dedicationem prædictum patrem sibi familiarissimum invitaverat.

25 Fratres itaque quod solum repererunt consilium, legatione directa, hostes ut quiescerent oraverunt, promittentes, reverso patre die statuto, se suosque omne eis jus legaliter exhibere: ipsi interim psalmis et orationibus S. Martyris notum flagitantes auxilium, signorum ecclesiæ sonitu notificabant suo parvissimo populo hostrium adventum. Adversarii autem, humillima fratrum legatione sprete, ac, quia inde sæviores effecti, cum fremitu valido appropinquant, occupaverunt collem, quo nunc habetur vinea prope ecclesiam S. Remigii, quem ob pugnam inibi factam, hactenus incolæ Castellionem vocitant. Ruricolæ vero nostri fere h' viginti animati spiritu Domini, fractis obstaculis, quibus detinebantur a monachis, eorum verentibus interitum, parvipendentes multitudinem hostium, pugnam initari, in eos irruunt *, supervenientibus a foris eorum auxilio septem equitibus, tunc temporis in hac villa habitantibus, nam cæteri equites et famuli diversa petierant, causa obsequii fratrum et abbatis. Itaque antequam convenirent, densitas fumi ingens inter utrosque apparuit; quod cernentes adversarii paucitati nostrorum neglexerunt occurrere, sed baculos, quos omnes tantæ multitudinis cum lanceis gestabant, super eos jactantes, ut pulverem æstimaverunt consternere: Deus autem, qui servorum suorum servos animaverat in rebelles suos, meritis S. Martyris ab ipsa baculorum grandine omnes ita reddidit illesos, ut neminem eorum tetigerit tanta fustium multitudo. Hac defensione nostri alacriores effecti, continuo se miscentes adversariis, suprascriptum ductorem illorum necant, ruentibus cæteris, ut folia arborum vento * tempore hyemis. Ita B. Martyris auxilio viginti septem virorum impetu, cedentibus septingentis, sylvæ proxima quum sibi rebantur auxilio fore fugientibus, causa perniciæ cœpit, furore Domini imminente, existere; nam frondes undique super eos cadentes plurimos vulnerabant, multos interficientes; quidam autem gemi-

D

f

E

g

protectum.

* deest fere
A. C.

F

* irruerunt
A. C.* deest vento
A. C.

tu

A tu morientium, casu ramorum vel foliorum adeo terrebantur, ut magis certarent se fructibus inserere, quam iter fugiendi arripere. Stupore igitur tantæ ultionis circumquaque territi hujus ecclesiæ adversarii haud parvo temporis spatio passi sunt quiescere familiam eximii protectoris Bercharii.

Monachus apostata
h
i
B
'ministrans A. C.
C
'Salvatoris A. C.
ad meliorem frugem redactus.

26 Frater quidam Hugo nomine dictus, cujus mirificam visionem, simulque pia merita piissimæ Dei genitricis Mariæ, S. quoque Bercharii Martyris ab ipsius inferorum claustris manifestam liberationem scribere conamur, loco h. . . . sub strenua monachorum disciplina, puer Deo fertur oblatu*s* i; cui a primis annis vivere, ut libuit, majorum religio prohibuit, sed diversis artium exercitiis non mediocriter instruxit, et eorum rectos actus volens nolensve sequutus est, usque in tempora juvenilis ætatis, quando, ut illa fert ætas, nimis dissolute, ut libuit, vivere quæsit. Sed quia religionis usus talia prohibendo compescuit, exosum tenuit, quod pie amare debuit, fratrumque, cum quibus fuerat altus, collegio posthabito, fugit Cathalaunum. Hujus tunc urbis pontifex Gibuinus, agnita ejus scientia, gratanti cum benignitate retinuit, impellens eum ad renovanda opera suæ ecclesiæ, quæ erant obnubilata multorum temporum vetustate, suarum opum ei tribuens fruendi liberum arbitrium. Ille vero dum hujusmodi mortalis vitæ gloria fruitur libere, ultra modum cœpit oblivisci futuræ; sed amator benignissimus, qui omnes vult magis salvos fieri quam perire, mirabiliter revocavit laqueis mortis devinctum misericordissima sua pietate: nam prædictus antistes, cujus utebatur suffragio, ad consecranda mœnia templi SS. Apostolorum Petri et Pauli, Sanctique Bercharii Martyris, cujus prima fundamenta, ut præmisimus, venerandus Asso abbas locaverat, ire disponens, Deo ordinante, secum duxit hunc sibi familiarem. Itaque prudentiam studiorum hujus auditu percipiens, honorandus abbas Berengerius cum suis ingenti supplicatione impetravit ab ipso eum sibi dimitti. Redeunte autem pontifice ad propriæ sedis cathedram, prædictus abbas fratresque hunc sibi favorabiliter relictum, in remoto diversorio cum sibi necessariis manere constituerunt, ubi ad votum cuncta ei etiam superflua (quod dictu grave est) miserantes*, formam crucis Dominicæ jubent, ut noverant eum posse, formose componere; sed Salvator sæculi, qui lavit crimina mundi, non passus est, impune formari imaginem sui vultus ab ejus neglectis manibus, quem longanimi tolerantia jam expectaverat diu: nam componens effigiem crucis, dum formose in ea sculperet imaginem Redemptoris* pro redemptione omnium patientis, acri languore correptus ad extrema perducitur.

27 At vero oppressus supplicio vix tolerabili, lachrymosis supplicationibus auxilium fratrum implorare cœpit, ut eum quam citissime habitu monastico renovarent, sub quo confitebatur se vixisse, ut lupum sub ovina pelle fraudulenter. Fratres ergo, ejus vehementissimæ angustię compatiens, diversorium, in quo languens decumbebat, compleverunt lachrymantes, ac ferventi charitate, quod petierat, concesserunt regulariter. Invidus autem omnium bonorum et seductor animarum diabolus, cernens miserum jam reformatum indumentis dudum stolide spretis, diu conquestus injurias sibi inlatas ab ordine monachorum sacro eique odioso, infremuit in eum, renovans per multa machinamenta dolosum ac multiplex ingenium. Mox itaque cum immensa

dæmonum turba, duo adsunt teterrimi, qui barbarico impetu irrumpentes domicilium ægri molebantur, si foret possibile, violenter abstrahere miseram animam a corpore. In quorum contentione dum fierent moræ, Deo protegente, unus alterum arguit, cur inducias darent pro qua venerant animam rapiendi; cui cum responsum opponeret, quod præclarissimus Dei Martyr Bercharius, cujus sacra ossa inibi tumulata venerabantur, eum protexerat, alter se non posse respondit, quoniam videret eum munitum viatico Corporis Christi, et defendi precibus monachorum ipsius Martyris Bercharii. Sed, dum prolongata altercatione, horrifico strepitu terrerent miserum, subito et mirabiliter ipsi ægro patienti cernentique hæc omnia, apparuit manus sola, quæ eis ineffabili misericordia fecit dividuum atque aufugium, sic imperiosa Dei auctoritate liberans viribus defectum: Beata siquidem Dei Genitrix et vere Beata omni refulgens pietate, dum piissimis auribus attenderet querimonias fratrum, exitum ægri orationibus præmunitum, non distulit mittere unici protectionem ad sustentandam imbecillitatem infirmi. Ipsa quoque Archangelorum Domina non multo post venit, sua benigna pietate manifeste visere dissoluta membra infirmi, ne raperet malignus, quem sacro sanguine suo Jesus Christus ejus redemerat filius: nam in titulo crucis, qui stabat ad pedes artificis decumbentis, subito visus est illucescere globus æthereus, lacteis involutis circulis, et condecoratus per designata loca radiantibus stellis. Hic visus est mirabiliter, Deo cooperante, in binas partes dividi, ejusque in medio cœlestis regina subtili et ineffabili veste fulgere, ut nulli foret dubium Genitricem Dei esse: in cujus apice, dum tam sancta micaret beatitudo, descensum fecit per mediam crucem a summo usque ad imum, strata via auro, residens (quia domina) in filii solio. Tunc fratrem, non minus attritum gravissimis languoribus tormentis quam dæmonum insidiis, virgo piissima talibus dignata est roborare alloquiis: Ecce miser homo, meis et famuli sui Bercharii precibus filius meus ad misericordiam flexus, tibi pœnitentiæ indulsit tempus, ut ad locum in quo Deo et Sanctis ejus oblatu*s* fuisti rediens, vitam deinceps ut expedit corrigas. Hæc dicens, protensa manu misericordiæ, perturbato dæmonum agmine, eum erexit et reliquit bene se habentem, ac quæ pertulerat conspexeratque astantibus flebiliter referentem.

ANNOTATA.

a Bar-sur-Aube, (Département de l'Aube), *opidum non ignobile ad Tricassinam diocesis pertinet.*

b *Lacunam nullius manuscripti ope explere nobis licuit.*

c *Salex fortassis Saucy, qui locus Barro adjacet.*

d *Villa Carceralis mihi ignotus locus, sed qui non videtur a Dervensi cœnobio multum dissitus.*

e *Crispiacus villa videtur esse vicus, quasi medius inter Breonam castrum (Brienne-le-Château) et Dervense cœnobium; fluviole Breonne insidet.*

f *Pagus Pertensis, etiam Pertisus et Portensis dictus, in quo jacet Puteolus seu Dervum monasterium, ut constat ex charta Ludovici Pii, data XIII kal. Martii anno Christo propitio XVIII imperii Domni Ludowici piissimi Augusti, Indictione x. Actum Aquisgrani palatio; in qua dicitur: Haudo venerabilis abba Monasterii, cujus vocabulum*

est

AUCTORE ANONYMO.

E

F

A est Ders, quod constat constructum in pago Pertense super fluvium Viera (*La Voire*) quod olim vocabatur Puteolus, etc. (a).

g Beringerus erat xiv abbas *Dervensis*; vide *elogia* tum Brunonis, *Lingonensis episcopi*, tum Gulielmi I, *abbatis S. Benigni, in Gallia Christiana* (b).

h *Hiatus in omnibus, quos novi, codicibus existit. i Ex consequentibus videtur Hugo, apostata, in Dervensi monasterio olim professus non fuisse.*

CAPUT V. *Alia miracula S. Bercharii.*

Opus servile die festo exercens punitur, et sanatur.

Feriatu quidem dies fuerat, vel sicut, qui illius temporis supersunt plurimi, protestantur, sacratissimi Jesu Christi Martyris Laurentii solemnitas totum orbem gaudio repleverat. Qua die quidam homuncio miserandus, nescius sibi, sed irrationabiliter uti asinus vivens, messis campum quo immitteret falcem, ingreditur, dumque insisteret incisioni, unus ex manipulis intrinsecus manus affirmatur, quem nullo modo valuit abjicere, quoniam nec manum aperire poterat, neque unam ex spicis quas duricies manus articulis impresserant expellere quibat. Augustia itaque ingenti perterritus, ad mansionem gressus dirigit, gestans vicinorum gregi admirationem, et Dei rebellium inobedientiam ostentaturus confusionem. Vicinorum itaque animatur consilio, ac diversa circumire loca Sanctorum. Expetiit S. Mametem a, Lingonis monachorum gemmam, et Martyrum glorioso agmine septem Desiderium b, simulque caelestes Geminos c cum innumerabilibus circumquaque Sanctorum meritis. Deinde perlustravit Trevis Sanctorum Martyrum Saviniani d et Patrocli e sepulchra, cum caeteris multis quos enumerare longum est, inter quos, ut in caelo lucifer coruscat felix Lupus antistes f. Hi autem et alii Sanctorum spiritus sicut ante conspectum divinitatis summam audierant deliberatum, quoniam alterius officium existeret, exaudire distulerunt hujus hominis preces. Verum Jesus noster, qui agmen suorum magnificat, hujus appulit sua pietate animum, quatenus non infirmi Martyrum Bercharii efflagitaret ad hanc necessitatem merita: dum enim volens intrare cortem, venisset ad pontem, qui de parte pratorum venientibus praebet ingressum, supraque conaretur ascendere, vespertinale signum ilico forte sonuit, atque angustiatu homo sic ore clamavit: Senior S. Berchari, succurre huic meae necessitati. Ad hanc vocem manus relaxatur, ac spicae cedunt humotenus, quas collegere consequentes, et cum homine laetificato senioribus perferunt; quos dum cantare habebant vespertinales hymnos, coeperunt psallere matutinales, siquidem Te Deum laudamus. Spicae autem ad hujus rei testimonium multo tempore in hac ecclesia pependerunt, et in loco ubi ceciderunt, invito portatore, usque ad haec nostra tempora crux erecta mansit.

29 Milo nomine quidam miles terram de thesauro S. Petri, in Baldulphicorte g, ut causa advocacionis teneret, invasit, quam magis comprimebat, quam defensabat. Multotiens super hoc abbatis jussu ammonetur a seniore, cujus providentia thesaurus regebatur, sed dum nullam honori superno reverentiam pertulit, febre valida corripitur: cum autem ex nulla parte posset remedium excipere ad B. patris Bercharii veniens subsidium, se confitebatur reum et invasionem possessionis non facturum: mox ab infirmitate con-

(a) D. Bouquet, t. VI, p. 575.—(b) T. IV, col. 548 et 675.

valuit: et post aliquantulum temporis relicta complectitur, praedictus dolor ac amplior eum arripuit, et, ut prius, promissa emendatione, ante Sanctum se reddidit culpabilem et assecutus est sanitatis gratiam: veritas namque dixit: Qui quaerit invenit. Is mortem prosequabatur et repperit, nam tertio Beati Martyris bona absorbit, et triplex dolor eum contrivit. Coactus ergo restituit Sancto quod invaserat, et jurejurando non facturum amplius promittebat: Deus autem, ut scriptum est, ne ab eo deinceps derideretur, vivendi finem illi largitur: antequam vero moretur, mandavit ut misericordiae patris corpus sum ferretur, quod et factum est, et intra ecclesiam sepultus. Recipiens ecclesia res suas solide possedit usque ad haec nostra tempora, donec et plurima Stephanus eas dolo obtinuit.

30 Locus piscinae, quo impius Daguinus, velut occultandum quod S. Bercharium percusserat, dejecit cultellum, priscis temporibus adeo oblivioni erat traditus, ut intacta humo par esset totius claustrum planitiei ac prato, neque aliquis valde seniorum ipsum perfecte noverat. Exiit autem vir quidam in ipsis Aquitaniae partibus, a quibus exiit oriundus saepe memoratus provisor noster Bercharius, qui multatus caecitate agebatur non modice, assiduis precibus petens misereri sibi a Deo omnipotente. Monetur itaque per somnum, ut S. Bercharii in saltu Dervensi adiret coenobium, ibique perquireret, quo projectum nataverat ejus occisionis ferrum; certus ex ipsius aqua sibi lumen posse restaurari, caecitate depulsa. Hac visione animatus praedictus caecus, iter jussu ingressus, hoc ad monasterium pervenit, narrans quae sibi fuerant dicta fratribus ac abbati: qui retulerunt se nescire certius locum ulla ostensione antiquorum. At ille plenus fide obsecrat, ut duceretur intra claustra, indicareturque sibi locus cognitus vel aliqua fama. Quid multa? veniens ad locum, fodere terram manibus coepit. Hujus fratres cernentes, fiduciam animi, vocatis famulis, jusserunt ut ipsa humus federetur ei. Nondum mensura trium pedum in profundo terrae effossa fuerat, et ecce caecus manum ad fossam applicuit, et terra humida orbes oculorum liniens, mox diu desideratum recepit lumen.

31 Nocte quadam, dum unus fratrum custos videlicet ecclesiae lecto membra reclinasset, coepit intra se cogitans revolvere, si Sancti corpus, quod super debilem materiam jacebat, casu inde cecidisset, ingens peccatum omnibus adesset: hinc timore percussus, eadem hora a lecto egreditur, summa cum devotione praeparatus, ad sanctum altare ascendit, et B. patris ossa super ipsum deposuit: qui fusa oratione et amota casus sollicitudine, dormitum cum accepta securitate vadit. Cui mox adest B. pater Bercharius, et baculo quem tenebat manu, sicuti narrare solebat, cum fremebundo vultu tangens eum vocavit. Quem praedictus custos aspiciens, tremendo interrogat: Quis es tu, Domine? Ad quem Beatus cum increpatione haec intulit: Ego sum ille, cujus super Creatoris et Salvatoris nostri Domini Jesu Christi mensa corporis composuisti cinerem. Ergo propra surgens, et inde corpus meum ad priorem transvehito locum. An nesciebas quod ubique regnet Domini nostri potentia, et super timentes se illius semper sit custodia? Ex hoc idem senior excitatus, sanctissimos artus in priori loco pro jubentis relocat imperio: et quia tempus noctis urgebat, somno potiturus iterum repetit cubile. Tunc secundo venit ad eum benedi-

ctus

Milo raptor punitus. g

Caecus sanatus:

recta A. C. forte injecta

movens Sancti Reliquias increpatur. F

A ctus pater Bercharius dicens: Quia simplici mente hæc fecisti, et ut sacra curares iussum fuerat tibi abbatis tui, cessum est severitati: unde confitens hoc illi revela, simul castigatione adsumpta, nequaquam tale aliud præsumas.

easdem transferentes increpantur;

32 Vicus est quidam non longe ab hoc monasterio, cuius nomen nunc designare non cupio, qui non raro habitatore colebatur, et omni ubertate: in quo quidam extitit sacerdos, cui ea intentio assurrexit, ut de hoc patre nostro se protectore Berchario Reliquias deposceret, et in ejusdem vici basilica reconderet, quod sua perquisitione diffidens assequi, ad tanti negotii supplementum copulavit sibi quandam in hoc suburbio manentem clericum, quemque si non propalo nomine, tamen cunctis notus agnoscitur familiaritate. Itaque obtentis Reliquiis, presbyter detulit, et in prædicta condidit ecclesia. Nocte igitur sequenti is, qui compos repedaverat, et clericus qui impetrator fuerat, clementi per visum correctione percullitur, audientes quod tanti patris benedictione, indignum oppido exceperant, suppresserant inde non per Dei imperium. Secunda siquidem nocte admonentur denuo, et tertia dum fuere ammoniti, pro nihilo sunt arbitrati. Ecce postquam fuere a somno excussi, tanta eos inquietudo pervasit, ut in die nulla eis accederet comestionis delectatio, et nocte dum protinus oculis admisissent somnum, ambobus aderat quidam horror, quo ad requiem non sinebantur nisi momento, unde acrius attererentur. Igitur dum per dies octo tali detinerentur tormento, persona clericalis presbyterum coactus petiit, visa et perpessa pandit, qui rursus eadem se confitebatur patientem, ac percunctatur congruum hujus calamitatis remedium: unde illorum neuter nihil salubrius quicquam arbitrans, benedicti patris quam quod redderentur pignora: secundus quamquam cum enormi reddidit moestitia. Clericus ea deinde suo adhuc differens loco restituere, recondidit intra monasterium: domum ergo revertitur, optata ut jam salute potiretur; sed, eodem testante, amplius solito priori perturbatur incommodo. Aliquantis namque diebus his angustiis compulsus, indicat seriatim ædituo, quidquid sibi accidisset cum presbytero, et quidquid solus præsumpsisset, quamque nunc proinde maceratur atrociter. Quid ultra? verissime credito mihi: multotiens est ut reciperentur oratum, quam primo ut largirentur quesitum. Redditur utrumque: et B. patris memoria quæ usque hodie servatur seposita, et perditæ sanitatis officium ostentans hominem sanum. Itaque post dierum paucitatem villæ domini hostes combusserunt basilicam, ac deinde post aliquantulum temporis evelluntur ab ipso etiam vico incolæ, suarum merito quarundam præsumptionum.

locus nullus

B Ergo dum meditari vellent, qualiter illius annis transirent cursum, metus eos invadebat, ne hostis persequeretur, dum ob feretri onus equites et pedites aqua proturbaret. Tunc per ammirabilem patrem et protectorem nostrum, antiqua et divinitus jussa replicantur miracula. Nam sicut dictum est, portitores et secutores Reliquiarum Sancti multum et diu turbarentur, unus ex eis velut quondam Moyses eos adhortatus est dicens: Eia charissimi commilitones et Beatissimi hujus Domini nostri devotissimi servientes, pedibus transeamus per aquam, securius transferentes tam preciosissimæ mercis pondus nostris humeris. Ad illius exhortationem et Dei nostri jussione relinquentes pontem, et ex his quatuor pedites collo feretrum apponentes, transierunt per prædictum amnem. Cum autem usque ad renes in fluvio fuissent, et absque impedimento egressi sunt, et amplius exsiccati quam fuissent ingressi, reperti sunt. Unde non solum ex nostris orta est exultatio, sed et ex his qui nostrorum comitatu se junxerant magna laudatio. Cucurrit etiam non parva multitudo audientium et ex vicis circumjacentibus ad hoc miraculum. Tempore quodam extitit ita hominum pergrandis mortalitas, ut plurimi, uno in die, uno in loco, obirent. Factum est, ut hac de causa utriusque dignitatis homines, Sanctorum quærerent suffragia, unde multi patris optantes adminiculum petiere, ut eis perduceretur ejus sanctissimum corpus. Inter quos quædam potens persona obtinuit legatione sua, ut super Blezam *k* deferretur, quo procederet ipse obvius comitante populorum multitudine. Glorificandi patris illo delata sunt membra, ubi undecunque et populi multitudo, et adventantium irruiat magna devotio. Prædictæ personæ dum præstolaretur adventus, remandavit non licere sibi obviam exire, facerent de reditu quod seniores vellent. Sancto tamen duabus illic noctibus custodito, et a confluentibus venerabiliter ad adiutorium sibi invocato, quique redire in sua: sed occulto Dei iudicio illi ad octo dies fuit terminus vitæ. Relatis itaque artibus Sancti, venit intentio villæ rusticis, ut, ubi Sanctum manserat corpus, ad memoriam tantæ benedictionis, quam per ipsius merita senserant, signum Dominicæ Crucis configerent: nam Sancti cinere advecto, fugit ipsa hominum mortalitas. Parata est materia cuius onere boves decem onerati fuere. Coloni advenerunt, crucem erexere, sed elevata apparuit in transverso. Quod cernentes rustica manus ingemuit et eorum unus magna voce intonuit: Si vere tanti patris huc fuit corpus delatum, istius crucis dirigam lignum; sicque directum est, et quod omnes nitebantur, ille solus constituit.

Aireyas solemniter deferretur corpus,

h

C 33 Gloriosus rex Robertus, apud villam Aireyas nomine noscitur concilium habuisse *h*; ubi cum innumeræ plebis multitudines diversi utriusque sexus et ætatis concurrerent, ad cumulandam quoque populi proficiscentis devotionem, plurima Sanctorum corpora a fidelibus viris advehi cœperunt: inter quorum veneranda pignora, seniores nostri de sacro patroni nostri corpore non ignotas detulere Reliquias convenienter in feretro, ad earum translationem præparato. Factum est autem, ut super quodam comite, Landrico nomine, nostri seniores facerent ob prædia B. protectoris nostri, quæ comes prædictus invaserat proclamationem: unde indignatus, pretiosissimi patris Reliquias diripere cogitabat, autumans in feretro esse sanctissimum corpus sicut

nostrates exterius testificabantur. Non ergo regis potentiam veritus, quoniam ipse rex mitissimus præ cunctis existebat, et magis mansuetudine quam feritate suos vincere cernebat: idcirco direptionem sancti corporis perpetrare sategat, quatenus non reddendi occasionem haberet injuste pervasa, cum possideret hæredem simul et hæreditatem. Post vero tanta spatia itineris, venerunt ad aquam, quæ Urnuntio *i* dicitur: antequam ad castrum Florentini accessissent invenerunt transitum difficilem, nam crepido laticis profunda reperitur, et pons etiam soli homine strictissimus, ideoque equites ad transfretandum excipere non audebant, ne forte humeris eorum laberetur: pedites vero, qui solebant ferre pro strictura pontis, non quibant conducere, quoniam minus quatuor pedibus feretrum ferri non poterat.

AUCTORE ANONYMO.

i

34 Ergo dum meditari vellent, qualiter illius annis transirent cursum, metus eos invadebat, ne hostis persequeretur, dum ob feretri onus equites et pedites aqua proturbaret. Tunc per ammirabilem patrem et protectorem nostrum, antiqua et divinitus jussa replicantur miracula. Nam sicut dictum est, portitores et secutores Reliquiarum Sancti multum et diu turbarentur, unus ex eis velut quondam Moyses eos adhortatus est dicens: Eia charissimi commilitones et Beatissimi hujus Domini nostri devotissimi servientes, pedibus transeamus per aquam, securius transferentes tam preciosissimæ mercis pondus nostris humeris. Ad illius exhortationem et Dei nostri jussione relinquentes pontem, et ex his quatuor pedites collo feretrum apponentes, transierunt per prædictum amnem. Cum autem usque ad renes in fluvio fuissent, et absque impedimento egressi sunt, et amplius exsiccati quam fuissent ingressi, reperti sunt. Unde non solum ex nostris orta est exultatio, sed et ex his qui nostrorum comitatu se junxerant magna laudatio. Cucurrit etiam non parva multitudo audientium et ex vicis circumjacentibus ad hoc miraculum. Tempore quodam extitit ita hominum pergrandis mortalitas, ut plurimi, uno in die, uno in loco, obirent. Factum est, ut hac de causa utriusque dignitatis homines, Sanctorum quærerent suffragia, unde multi patris optantes adminiculum petiere, ut eis perduceretur ejus sanctissimum corpus. Inter quos quædam potens persona obtinuit legatione sua, ut super Blezam *k* deferretur, quo procederet ipse obvius comitante populorum multitudine. Glorificandi patris illo delata sunt membra, ubi undecunque et populi multitudo, et adventantium irruiat magna devotio. Prædictæ personæ dum præstolaretur adventus, remandavit non licere sibi obviam exire, facerent de reditu quod seniores vellent. Sancto tamen duabus illic noctibus custodito, et a confluentibus venerabiliter ad adiutorium sibi invocato, quique redire in sua: sed occulto Dei iudicio illi ad octo dies fuit terminus vitæ. Relatis itaque artibus Sancti, venit intentio villæ rusticis, ut, ubi Sanctum manserat corpus, ad memoriam tantæ benedictionis, quam per ipsius merita senserant, signum Dominicæ Crucis configerent: nam Sancti cinere advecto, fugit ipsa hominum mortalitas. Parata est materia cuius onere boves decem onerati fuere. Coloni advenerunt, crucem erexere, sed elevata apparuit in transverso. Quod cernentes rustica manus ingemuit et eorum unus magna voce intonuit: Si vere tanti patris huc fuit corpus delatum, istius crucis dirigam lignum; sicque directum est, et quod omnes nitebantur, ille solus constituit.

qua occasione novum accidit miraculum:

E

supple cum

F

k

AUCTORE
ANONYMO.

l

35 Nequaquam recordor qua pro causa devotio compulit, quod cuncta congregatio ecclesiam S. Mariæ, quæ est Summaveræ l, petiit, ac illic patris glorificandi Bercharii gestavere membra : perrectum est enim sexta feria Pentecostes. Finita autem oratione, post Antiphonam, quæ inchoatur ad introitum ecclesiæ, dum cœpit vulgus adventare munera ferens ad altare, mox ingens advenit ventus, cum quo surrexit turbo eximius. Verum multitudo populi sui *, quæ foris ecclesiam remanserat, quoniam non omnis introire valuerat, cum huc illucque aufugisset pro turbine, quædam mulier cæca inibi remanet, quæ continuo lumine est donata. Deinde nostri seniores, dum pro more vellent psallere rogationum preces, clamor attollitur pro re gesta populi, qui modulamina et preces cantatorum, coegit vertere ad jubilamina laudum. Nam ut surrexerunt, adclamantes omnes dicere : Te Deum laudamus, et applauserunt intonare : Ecce Sancta Dei Mater pro palavit sæculo, quam sibi purissimo vel castissimo affectu Martyr Dei ac provisor nostri Bercharius servivit ejus filio. Ipsa quoque imperiosa genitrix merito deprecationem pauperum anticipat, quæ totius pietatis enixa est fontem; ac : Antequam me invocetis, dicam vobis ecce adsum, promittentem. Nam propter sui fidelissimi servi et nostri benignissimi domini Bercharii amorem, non est passa diu clamores sufferre populi, post tanti itineris laborem : felix grex et populus, quibus pater talis et pastor tribuitur. Finita deinceps hymnorum canoritate et Missa, ingenti cum veneratione Dei ministrum ac nostri provisorum retulerunt lætantes, qui advenrunt gementes, ad propriam sedem.

Sancti inter-
cessione

B

36 Miraculum, quod patrum nostrorum relatione cognovimus fuisse patratum a bono patre nostro Berchario temporibus priscis, quodque nostra ætate etsi dissimili modo, pari tamen virtute et merito factum, præsentibus vidimus oculis, nosse optantibus, velut poculum vini optimi propinamus : ut modernis id ipsum, si devotio fidelium poposcerit, et opportunitas temporum exegerit, non ambigatur posse fieri in futuris. Nostra ætate ab ipsis fere gloriosæ Dominicæ Resurrectionis diebus usque in natali SS. Apostolorum Petri et Pauli, ut credimus peccatis mundi hujus exigentibus, cœli facies prætendebatur ænea, et terra induruerat ut soliditas ferrea, adeo ut hæc bina elementa mortalibus intentarent mortem, exhibentia minime, quæ oportet exhiberi ab eis opportuno tempore. Hoc igitur infortunio non modice pavefactis omnibus, majores natu plebis hujus ecclesiæ in unum conglomerati, expetunt domini abbatis Brunonis præsentiam, postulantes concedi sibi B. patris Bercharii corpus, quantum liceret eis per agros suos et confinia famulari bajulatione illud circumferre, ut suo sancto interventu propitiatio cœlestis subveniret afflictis. Tali ergo prece efflagitatus, immo evictus dominus abbas cum senioribus, annuit eis, insumpsitque id fieri prænominata die SS. Apostolorum Petri et Pauli. Veniente autem die hujusemodi insumptionis, explicitisque matutinorum jubilationibus apostolicæ sollemnitatis, cum præcepto domini abbatis, quidam e fratribus deposuerunt feretrum continens cœlestem margaritam de loco pausationis, ut acclamanti populo exhiberetur, ut præscriptum est, bajulandum.

opportuna
pluvia impe-
trata.

m

37 Liqueat huic Martyri nostro tunc competisse, quod de quibusdam Sanctis dicitur, quia linguæ eorum claves cœli factæ sunt m, nam eadem nocte cœpit cœlum nubibus obnubilari, et pluviam

guttas terris infundere. Sed ne glorificatio tanti luminis habitantibus nostra ætate in doño Domini occuleretur, sed magis in propatulo exhiberetur, lucescente aurora post crepusculum, sol rutilus jubar suum mundo huic pleniter invexit. Hora autem tertia, qua creditur Spiritus Sanctus fidelium mentes implevisse sua gratia, assunt multi populi in atrio et in ecclesia, in foro per platearum compita obscurescentes, ut, respiciente eos de cœlo divina misericordia, gestare mererentur patris sui membra sanctissima, gestandoque impetrare de tribulatione tunc præsentis suffragia. Tunc munus Domini optatum tandemque collatum suscipientes a fratribus, egrediuntur ecclesia. Læta catervatim currit plebs corde fidelis, nec desunt patres nec matres nec juniores. Portatur pater sanctus per servorum suorum confinia, pulsansque pro eis prece ad valvas sublimis misericordiæ, confestim obtinet postulata pro bajulantium semetipsum inopia. Mira canam verbis, optoque tradere scriptis. Cum autem a fratribus et populis præeuntibus et subsequentibus pater sanctus portaretur, iterum cœpit obducere Omnipotens cœli faciem nubibus atris, et quasi minaretur et diceret velle se pluuere sed differre, ne bajuli sui dilecti cum obsequentibus impedimentum objiceret. Tandem expleto itinere devotæ processions, cum ambitum templi repletet populus, et facto silentio pulsatisque signis, concentores imposuissent introitum Missæ apostolicæ sollemnitatis, ecce respectus misericordiæ cœlestis, qui demisit largitatem suæ benignitatis. Nam duritia cœlorum benignum suscepit a secretioribus imperium, rorem mittens dulciffimum, quo resoluta nubium tenacitas in largitate diu negatam terræ infudit abundantiam, terraque frugum suarum desideranti plebi parturivit copiam. Tantis ergo ac talibus tamque evidentibus miraculis refrenat, concludit, obstruxit Dominus ora loquentium adversus justum iniquitatem in superbia et in abusione, largiens magna multitudine dulcedinis suæ quod absconderat timentibus se.

D

E

ANNOTATA.

a Acta S. Mamantis seu Mammæ vide ad diem, quo colitur, xvii Augusti (a). Non plane perspicio cur S. Mammæ Anonymus noster appellet monachorum gemmam, cum Acta de monachatu taceant. Qui in collectione hagiographica sub nomine Albani Butler gallicæ edita vitam S. Mammæ legerit, sibi persuadere possit hujus Sancti cultum ante sæculum xiii Lingonibus cognitum haud fuisse; sed perperam id fieri, tum ex Anonymo nostro, tum ex Actis Bollandianis manifestum est.

F

b S. Desiderius, tertius episcopus Lingonensis et Martyr colitur die xxiii Maii, ad quem diem ejus require Acta (b). Eadem quoque reperiuntur in libro, cui titulus gallicæ est : Annuaire ecclésiastique historique du Diocèse de Langres, année 1838 (c) quem librum, maxime nobis utilem, dedit bibliotheca nostræ hodiernus Lingonensium episcopus Illustrissimus D. Petrus Ludovicus Parisis.

c Gemini, de quibus hic agitur, sunt tergemini fratres Martyres Speusippus, Eleusippus et Meleusippus, qui die xvii Januarii Lingonibus coluntur; ad quem diem eorum Acta require apud Nostros (d).

d Savinianus seu Sabinianns, Martyr Trevis, colitur xxix Januarii, ad quem diem Acta ejus explicantur (e).

(a) T. III Augusti, p. 423. — (b) T. V Maji, p. 242. — (c) P. 31. — (d) T. II Januar., p. 73. — (e) Ibid., p. 937.

e

A e Patroclus, et ipse Trevis passus, colitur XXI Januarii. Ejus Acta ad illum diem leguntur (a).

f S. Lupi episcopi Trecentis et Confessoris Acta apud Nostros sub die XXIX Julii excusa sunt (b).

g Num fortassis Blécourt, qui vicus Dervensi monasterio adjacet? Milo iste volebat occupare terram, quam dein reddendo Dervensibus, sibi obnoxiam faceret titulo advocatia.

h Conventus Airiacensis anno 1020 celebratus fuit (c). Vitio typhotheta apud Mabillonium legi credo hunc locum ad dioccesim Augustodunensem pertinuisse, cum sit episcopatus Autisiodorensis. Vide Commentarii prævii num. 5.

i Legendum probabilis Armuntio; l'Armançon vel l'Armançe fluvius est, qui Semurium et castrum

S. Florentini (Sr Florentin) alluit, et in Icaunam (Yonne) labitur prope Autisiodorum. Vulgare habetur proverbium: Mauvaise rivière, bon poisson, d'Expilly Dictionnaire géographique de la France, article Armançon.

k Blesa (la Blaise) fluvius ad occidentem Calvimontis (Chaumont) scaturit; et post ambages duodecim leucarum in Matronam prope Vitriacum (Vitry-le-Français) illabatur.

l Summavera (Sommevoire) habet etiamnum ecclesiam suam parochialem dedicatam sub titulo Nativitatis B. Mariæ Virginis.

m Hæc verba leguntur in Antiphona ad Magnificat, in secundis vespers festi SS. Joannis et Pauli Martyrum die XXVI Junii.

(a) Acta SS., T. II Jan., p. 342. — (b) Ibid., T. VII Julii, p. 51. — (c) T. IX Conc. Labbe col. 842.

DE SANCTO AMBROSIO

CADURCENSI EPISCOPO ET CONFESSORE.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Memoria Sancti in Fastis sacris et ejus cultus.

CIRCA ANNUM
DCCLXX.

Memoria in
sacris Fastis:

U suardus variaque Adonis apographa Sancti Ambrosii memoriam hac die recolunt; sed inter se non conveniunt circa varia adjuncta, quæ hodiernam annuntiationem circumstant. Nam in Adonianis apographis, a Dominico Georgio extra textum Adonis puri allatis, sub die XVII kalendas Novembris, habetur (a): Apud Bituricam civitatem, natalis Sancti Ambrosii, presbyteri et confessoris: Fuldense quoque Anonymi Martyrologium, quod teste laudato Georgio (b) sæculo X conscriptum fuit, Sanctum annuntiat his verbis (c): Natalis Sancti Ambrosii presbyteri et confessoris. Insuper et Usuardus, qualem edidit Sollerius noster, habet: In territorio Bituricensi, Sancti Ambrosii confessoris; quia autem alio caractere adscribitur in Usuardo Molani: episcopi Cadurcensis, ideo tamquam additamentum habet Molanus ipse, et, qui illum sequitur, Sollerius noster. Omnes itaque hi hagiologi eo modo loquuntur, quasi Cadurcenses infultæ S. Ambrosio adscribendæ non essent: verumtamen id silentium Sancti nostri episcopatus præjudicare non debet, quippe qui diserte asserit in ejus Vita infra edenda; quæ quamvis coæva non videatur, ejus tamen est antiquitatis, ut fidem suam probare valeat circa præcipuum aliquid adjunctum vitæ. Sed præterea non omnino certa est Usuardina lectio, quam nobis exhibet Sollerius: nam ejusdem Usuardi Martyrologium Sincerum, quod tanquam ipsius auctoris autographum edidit Parisiis anno 1718 monachus Ordinis S. Benedicti Sammauriniensis, D. Bouillard, alio modo legit, scilicet: In pago Bituricensi, Sancti Ambrosii Cadurcensis episcopi. Hanc lectionem veram quidem pronuntiat Sollerius; sed alteram, ait, quæ nostra est, vere Usuardinam existimo. Non vacat nobis in merita alterius lectionum operosius inquirere; præsertim cum ipse laudatus Benedictinus fateatur annuntiationem S. Ambrosii in litura positam esse.

Aliunde, ut jam prædiximus utque enucleatius infra monstrabimus, nobis constat Sanctum nostrum Cadurcensem cathedram occupasse. Jure igitur merito Romanum Martyrologium, a Baronio concinnatum, hodie annuntiat: In territorio Bituricensi Sancti Ambrosii episcopi Cadurcensis. Parisiense quoque Martyrologium jussu Cardinalis de Noailles, et Autisiodorensis jussu Caroli de Caylus editum episcopatum Cadurcensem S. Ambrosio adscribit, dicens: Apud Bituriges, deposito Sancti Ambrosii episcopi Cadurcensis. Ita ergo Adoniana apographa, quæ Sanctum simpliciter presbyterum appellant, interpretari oportet, ut salva tamen maneat ejus episcopalis dignitas: nisi proinde interpolatorum ignorantia hunc tituli errorem assignemus, dicere necesse fuerit, ideo vocari simpliciter presbyterum, quia, deposita episcopali dignitate, ad inferiorem hunc ordinem se sponie sua redegit.

2 Quæ de Martyrologiis hactenus diximus, abunde demonstrant S. Ambrosii cultum, licet non valde extensum, firmissimis tamen niti fundamentis. Ejus memoriam colit Ecclesia Cadurcensis ritu, ut vulgo dicitur, semiduplici, juxta hodiernum Breviarium Cadurcense: olim vero ritu duplici celebrabatur S. Ambrosius, uti habemus ex Proprio Sanctorum ejusdem diocesis: utriusque legendæ apographum benigne nobiscum communicavit R. D. Layrac, secretarius diocesis Cadurcensæ: ejusdem cultus antiquitatem probat Vita, Sanctorali Cadurcensi illata, quem exhibet Gulielmus de la Croix in suo libro: Series et Acta episcoporum Cadurcensium. Propter Sancti sepulturam et monasterium aut capitulum sub ejus invocatione fundatum, festum diem agit quoque diocesis Bituricensis, ritu probabiliter semiduplici: nam Kalendarium liturgicum Bituricense, quod coram habeo, est anni 1831; et proin propter concursum diei Dominicæ cum XVI Octobris, solum Sancti præscribitur memoria. In Breviario

fundata
etiam sub
ejus patroci-
nio

(a) Martyrol. Adonis, Romæ 1745, p. 531. — (b) Ibid. Præf., p. xv. — (c) Ibid., p. 671.

Tomus VII Octobris, Pars posterior.

31

Bitu-